Inozemska izdaja

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 57 — Ljubljana, četrtek 11. marca 1943-XXI — Cena cent. 80

Uprav ništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22. 31-23. 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25. 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.— za inozemstvo vključno s »Ponedeljskim Jutrom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22. 31-23. 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Il porto di Algeri attaccato

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 10 marzo 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1019:

In Tunisia nulla da segnalare.

Bombardieri germanici hanno attaccato il porto di Algeri colpendo le attrezzature portuali e danneggiando un piroscafo di medio tonnellaggio.

Due velivoli della formazione che ieri notte sganciava bombe su Palermo sono stati abbattuti dal tiro della difesa contraerea di Porto Empedocle.

Napad na pristanišče Alžir

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 10. marca naslednje 1019. vojno poročilo:

V Tunisu nič omembe vrednega.

Nemški bombniki so napadli pristanišče Alžir, zadeli pristaniške naprave in poškodovali parnik srednje tonaže.

Dve letali iz skupine, ki je včerajšnjo noč metalo bombe na Palermo, je sestrelila protiletalska obramba v Porto Empedocle.

Padli za Domovino

Seznam izgub Oboroženih sil za mesec februar

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil poroča:

Izgube v mesecu februarju in tiste, ki niso bile upoštevane v prejšnjih seznamih in za katere so do 28. februarja dospele predpisane listine in imenske označbe, so naslednje

Vojska in Milica:

Severna Afrika: padlih 436, ranjenih 579 pogrešanih 1364.

Rusija (šestnajsti seznam): padlih 3125 (samo za 845 je prispelo dokumentirano poročilo), ranjenih 12.793, pogrešanih 38.918.

Balkan in ostala zasedena ozemlja: padlih 375, ranjenih 723, pogrešanih 95.

Metropolitansko ozemlje: padlih 76, ranjenih 124.

Mornarica:

padlih 92, ranjenih 156, pogrešanih 484.

Letalstvo:

padlih 59, ranjenih 68, pogrešanih 133.

Trgovinska mornarica:

padlih 149, ranjenih 21.

Seznami padlih so objavljeni v izrednem dodatku lista »Le Forze Armate«.

Slavnim borcem in njih družinam ganljiva neminljiva hvaležnost Domovine!

VAŽNI SKLEPI VLADE

Duce je predsedoval seji ministrskega sveta — Narodni spomenik d'Annunziu — Goreča skrb za svojce padlih za Domovino — številni ukrepi za ojačenje udarne sile naroda

Rim, 9. marca. s. Pod predsedstvom Duceja se je davi ob 10.30 sestal ministrski svet, ki je med drugim odobril sledeče ukrepe:

Predsedništvo:

Na predlog Duceja Fašizma, šefa vlade, je bil odobren načrt za postavitev narodnega spomenika Gabrielu D'Annunziu v Pescari na državne stroške.

Kakor je bilo že objavljeno, je bilo ob petletnici smrti Gabriela d'Annunzia predlagano, naj se postavi v Pescari narodni spomenik v počastitev poeta in vojaka, ki je služil Domovini s svojimi plemenitimi stihi, s svojo besedo in krepostjo borca. Spomenik bo postavljen po vojni.

Zunanje zadeve:

Na predlog Duceja, ministra za zunanje zadeve, je bilo odobrenih več naredb raznega značaja.

Notranje ministrstvo:

Na predlog Duceja, notranjega ministra, je bila odobrena zakonska odredba s posebnimi pravili za oddajanje stanovanj v prid odseljencev. Najemniška stranka dobiva pravico predhodnega razveljavljenja najemninske pogodbe, če mora zaradi odselitve zapustiti svoje bivališče. Lastniki nepremičnin morajo županstvu javiti vse razpoložljive lokale. Stranke so obvezane prijaviti županu najete lokale, ime najemnika in najemne pogoje in to tudi za že najete lokale. V vsaki občini se ustanovi posebna komisija, ki bo nadzorovala prijavo lokalov in njih cene. Prefekti lahko podelijo županom oblast za rekvizicijo lokalov, ki naj se dodelijo odseljencem.

Ministrstvo za Italijansko Afriko:

Na predlog ministra za Italijansko Afriko je bil odobren zakonski načrt s pravili o postopanju z v Libiji bivajočimi ali nastanjenimi osebami.

Ministrstvo za pravosodje:

Na predlog ministra za pravosodje je bil odobren zakonski načrt z dopolnilnimi pravili k zakonu z dne 9. julija 1940-XVIII štev. 924. glede prekinitve kazenskega postopanja in izvrševanja kazni. Nadalje sta bila odobrena zakonska načrta z dopolnilnimi normami k službenemu redu sodnikov, ki bodo tudi deležni posebnih ugodnosti za zasluge demografskega značaja, kakor osebje ostalih državnih uprav, in zakonski načrt glede ugodnosti za praktikante in pripadnike svobodnih poklicev, ki so se udeležili vojnih operacij v sedanji vojni, analogno kakor je bilo določeno za povratnike iz vojne 1915—18, z etiopske vojne in iz španske vojne.

Finančno ministrstvo

Na predlog finančnega ministra je bil odobren načrt odredbe o davčnih olajšavah za kraje, ki so bili poškodovani ob vojnih napadih. Predvidene so tudi olajšave v plačevanju krajevnih dajatev, kakor družinskega davka, davka na vozila, klavirje, biljarde, pse itd. Nadalje so bili odobreni zakonski načrti o davčnih olajšavah pri ustanavljanju družb za medsebojno zavarovanje hišnih lastnikov, ter zakonski načrt o posebnih davčnih olajšavah, s katerimi naj se omogoči obnova uničenih ali hudo poškodovanih naprav ali poslopij in s katerimi se olajša preselitev naprav in obratov v manj izpostavljene kraje.

Vojno ministrstvo

Na predlog Duceja, vojnega ministra, je bil odobren zakonski načrt, ki ga je predložil Duce, s katerim se smatrajo za »služeče pod zastavo« za dobo dvanajstih mesecev vojni in militariziranci Oboroženih sil države, ki so od 11. junija 1940-XVIII. do enega leta po ustavitvi sovražnosti podlegli ranam ali poškodbam, dobljenim v vojni službi ali ki se pogrešajo.

Odredba, ki spada v splošni okvir skrbstva Režima za borce in njih družine, ima izredno visok moralni pomen, ker smatra po fašistični etiki za duhovno navzoče v bojnih vrstah in pod zastavami tiste, ki so žrtvovali za Domovino svoje življenje. Fašistična Italija hoče izpričati večno čustvo in sveto hvaležnost svojim slavnim padlim in vlit vsem, ki se borijo za zmago našega orožja, vedro in mirno zaupanje za bodočnost njih družin, katerih Domovina ne sme pozabiti. S tem se zagotavlja svojcem padlih gospodarska pomoč na podlagi plače ali prejemkov, ki so jih padli imeli, ko so preminuli. Duce je hotel, da se tako pomaga svojcem, poleg pomoči, ki jo določajo ostali veljavni zakoni. Družina padlega bo zato lahko premagala skrbi gmotnega značaja v dobi krize, preden se gospodarsko preusmeri. Pomoč se bo ravnala po činu in bo znašala najmanj 300 lir mesečno za vojake Oboroženih sil. V pristojnih resorih se sestavljajo pravila o izplačevanju teh doklad, ki bodo objavljale v tisku, brž ko bodo odobrene, obenem z datumom njih izplačevanja.

Mornariško ministrstvo.

Na predlog Duceja, ministra mornarice, je bil odobren zakonski načrt, ki podeljuje ministru za mornarico za sedanje vojno stanje pravico imenovati za rezervne oficirje v zbore Glavnega stana in mornariškega inženjerstva kapitana za doge vožnje in mornariške strojničarje.

Ministrstvo za letalstvo:

Na predlog Duceja, ministra za letalstvo, je bil odobren zakonski načrt, ki prinaša spremembe k zakonu z dne 27. aprila 1942-XX., tičočem se položaja pogrešanih, ujetih ali interniranih oficirjev Kr. letalstva ter zakonski načrt o odškodninah vojaškemu in civilnemu osebju Kr. letalstva. Nadaljnji zakonski načrt prinaša ugodnosti za gojenca zavodov narodne ustanove, ki so sinovi letalcev in ki se po tem ukrepu lahko imenujejo za rezervne podporočnike letalskega inženjerstva.

Ministrstvo za narodno vzgojo:

Na predlog ministra za narodno vzgojo je bil sprejet zakonski načrt, s katerim se proglaša za nacionalno izdanje publikacija pedagoških spomenikov Italije, ki jo bo izdala Kr. Akademija Italije. Sprejele so bile dalje odredbe, ki določajo način plačevanja šolskih taks v primeri odselitve učencev.

Ministrstvo za javna dela:

Na predlog ministra za javna dela je bil sprejet načrt zakona, s katerim se odloži za dve leti po vojnemm stanju rok za izvedbo regulacijskega načrta mesta Gallarate ter zakonski načrt o spremembah regulacijskega načrta Littorie.

Ministrstvo za poljedelstvo in gozdove:

Na predlog ministra za poljedelstvo in gozdove je bil odobren zakonski načrt, tičoč se razširjenja strojne mlačve na Siciliji. Država prispeva k stroškom za nabavo strojnih mlatilnic... Prefekti sicilskih pokrajin lahko odredijo obveznost mlatenja s stroji, kjer okoliščine to dopuščajo. S posebnimi nagradami se bo podpiral razvoj mlatenja s stroji v predelih, kjer se strojne mlatilnice že uporabljajo.

Ministrstvo za promet:

Na predlog ministra za promet, je bil odobren načrt odredbe o obvezni odstranitvi radiofonskih zunanjih anten, izvzemši anten, za katere postavitev so pristojne oblasti dale dovoljenje. Naznaniti je treba radiološke in elektromedikalna aparate z visoko frekvenco. Izvzeti so aparati znanstvenih zavodov, bolnic in javnih laboratorijev.

Ministrstvo za korporacije:

Na predlog ministra za korporacije je bil odobren načrt ukrepa, ki pooblašča nacionalni zavarovalni zavod za prevzem zopetnega zavarovanja v primeru poškodbe ter zakonski načrt o davčnih olajšavah, ki so bile podeljene nekaterim zavodom z zakonom 9. julija 1940-XVIII in katere bodo dobivali zaposleni v industriji tiska in člani fašistične narodne ustanove pokojninskih hiš.

Ministrstvo za vojno proizvodnjo:

Na predlog ministra za vojno proizvodnjo je bil odobren načrt odredbe o opustitvi dela po zaposlenih v objektih za vojno proizvodnjo. Predvidene so strožje kazni za opustitev dela za dalje ko 24 ur. Predvidena je kazen ječe do šestih mesecev, za sojenje pa je pristojno vojno sodišče.

Zasedanje ministrskega sveta se je končaso ob 12. uri. Prihodnje zasedanje bo v drugi polovici meseca aprila.

• • •

Seja odbora za oskrbo pod predsedstvom Duceja

Rim, 9. marca. s. Danes je medministrski vzporejevalni odbor za oskrbo razdeljevanje in cene pod predsedstvom Duceja od 17. do 19. ure nadaljeval svoje delo. Odbor je proučil stanje rudarske proizvodnje, o čemer je obširno poročal z vseh vidikov in zlasti z gospodarskega državni podtajnik v ministrstvu za korporacije Cianetti. Odbor je poudaril znatne napore italijanske rudarske industrije za zagotovitev neogibno potrebnih surovin in za vzdrževanje izmenjave s tujino, tako da se močni kontingenti nekaterih rud izvažajo.

Odbor je v celoti odobril veljavno blokiranje cen za razne proizvode. Država bo s svojo intervencijo ojačila proizvajalno prizadevanje v nekaterih panogah gospodarstva.

Končno je odbor proučil proizvajalno stanje oskrbovanja s kromiti, ki so temeljne važnosti za vojno industrijo ter za civilne potrebe ter je izrazil zadovoljstvo spričo uspehov, ki jih je doseglo italijansko rudarsko podjetje (AMMI).

Poročali in govorili so o raznih vprašanjih ministri Acerbo, Pareschi in Bonomi, državni podtajnik Cianetti, nacionalni svetnik Landi in prof. Ballella.

Prihodnji sestanek odbora bo 27. marca ob 17. uri.

Nameščenci kreditnih podjetij Duceju

Rim, 9. marca. s. Sestala se je izvršilna skupščina fašistične konfederacije nameščencev kreditnih in zavarovalnih podjetij, ki je z velikim zadovoljstvom sprejela na znanje ukrep, s katerim je Duce razširil na nameščence, ki jih zastopa, pravico do nagrad ob dvajsetletnici Revolucije. Skupščina je kot tolmač v konfederaciji uvrščenih kategorij izrazila Duceju vdano zahvalo. Ducejev sklep je priznanje marljivosti in discipline nameščencev v bankah in zavarovalnicah, ki hočejo biti vedno bolj vredni tovarišev v orožju in prispevati z vsemi svojimi energijami k dosegi zmage.

Nemški tisk o sklepih vlade v Rimu

Berlin, 10. marca. s. Vsi današnji listi objavljajo pod velikimi naslovi poročila o ukrepih italijanske vlade v korist družinam borcev, zlasti padlih in ranjenih, ki jim bo po Ducejevi volji priznana primerna pokojnina z dodatnimi podporami. Nemški listi opozarjajo na duha človeške vzajemnosti, ki veje iz teh ukrepov in ki je eden izmed trdnih temeljev fašistične doktrine.

Odbiti sovjetski protinapadi pri Harkovu

Nemško prodiranje se nadaljuje — V srednjem odseku je bilo uničenih 17 ruskih tankov — Popuščanje sovjetske ofenzive pri Stari Rusi

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 10. marca. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na jugu vzhodne fronte je trajna odjuga omejila bojne operacije na krajevno bojno delovanje, nasprotno pa je pridobil nemški napad zapadno in severnozapadno od Harkova nadalje na prostoru. Čeprav je sovražnih vrgel v boj naglo naprej poslane čete, ki so v ogorčenih protinapadih izkrvavele, so dosegle naše napadalne divizije svoje dnevne cilje.

V odseku pri Orlu je sovražnik na široki fronti prešel k novim močnim napadom, ki so bili zopet z nenavadno velikimi krvavimi izgubami odbiti.

V srednjem odseku vzhodne fronte je poskusil sovražnik z močnimi silami brezuspešno vdreti v načrtne odmikalne pokrete. Nemške divizije so pri tem sestrelile 17 oklopnih voz in naštele pred svojimi postojankami 2000 padlih sovjetskih vojakov. Mesto Bjelij je bilo preteklo noč po načrtu in presenetljivo za sovražnika izpraznjeno.

Sovražni naskok proti našim postojankam pri Stari Rusi je včeraj popustil v silovitosti prejšnjih dni. Več krajevnih napadov sovražnika se je ponesrečilo.

Močni oddelki letalstva so na težiščih bojnega delovanja izvedli silovite udarce proti postojankam, kolonam na pohodu in oskrbovalnemu prometu sovražnika.

Na afriškem bojišču vlada mir. Pri nočnem napadu nemških bojnih letal na pristanišče Alžir je bila zažgana trgovska ladja srednje velikosti.

Posamezna sovražna letala so včeraj podnevi priletela nad nemško ozemlje, ne da bi metala bombe. Ponoči je napadlo britansko letalstvo mesto München. Prebivalstvo je imelo izgube. Povzročena je bila velika škoda v stanovanjskih okrajih, več bolnišnicah, cerkvah in drugih kulturnih spomenikih. Tudi na več krajev zapadne Nemčije so bile posamič odvržene rušilne bombe. Povzročile so manjšo škodo na poslopjih. Nočni lovci in protiletalsko topništvo so sestrelili 12 sovražnih bombnikov.

Nemška brza vojna letala so izvedla podnevi uspešen napad v nizkem poletu proti južnoangleškemu mestu Worthing. V pretekli noči so skupine nemškega letalstva ob dobri vidnosti bombardirale mesto Hull. Druga bojna letala so napadla pristaniška mesta ob južni angleški obali. S teh uspešnih napadov se eno letalo ni vrnilo.

Pred nizozemsko obalo je napadel oddelek britanskih brzih čolnov nemški konvoj. Zaščitne edinice so odbile napad, potopile 3 sovražne brze čolne in zažgale dva nadaljnja.

Nemška protiofenziva južno od Harkova

Berlin, 9. marca. Bitka zapadno od Harkova divja z nezmanjšano silo in ima svoje središče približno kakih 15 km od mesta. Gre za osvojitev glavne sovjetske obrambne črte, ki se opira na neki manjši pritok reke Donca. Na vzhodnem bregu te rečice so Nemci osvojili že cel niz mostišč in vrgli ruske divizije proti Harkovu, dočim so istočasno brzi oddelki dosegli južno od Harkova reko Donec in prekinili veliko železniško zvezo proti jugozapadu. Treba je upoštevati dejstvo, da se je sovjetski odpor, ki je bil še nedavno precej šibak, znatno ojačil in postal tem bolj silovit, čim bolj se Nemci približujejo Harkovu. Dočim levo krilo nemške južne fronte zavzema postojanke ob gornjem toku Donca in dočim nemške čete v srednjem odseku utrjujejo zopet zavzeta mostišča na vzhodnem bregu srednjega toka reke, je desno krilo, ki deluje južno od Vorošilovgrada, začelo obkoljevalni manever v smeri proti temu mestu. Iz te poteze se smejo pričakovati zelo zanimive posledice. Danes se ne more še reči, h kakemu cilju stremi nemška ofenziva proti Doncu in preko te reke, ker se ne ve, ali ima nemško vrhovno poveljništvo samo namen, potisniti fronto na Donec ali pa si je postavilo bolj daljnosežne operativne cilje. Središče nemške akcije je torej med Harkovom in Vorošilovgradom, središče sovjetske ofenzive pa je verjetno v odseku med Orlom in Kalugo južno od Suhiničev. Na tem področju so Rusi podvzeli preteklo nedeljo velik napad z devetimi pehotnimi divizijami in s štirimi oklopnimi brigadami. Tega dne so nemške baterije izstrelile 200.000 granat v odseku pri Suhiničih. Rusi pa so tu osredotočili 150 baterij in 50 udarnih topov ter podvzeli hudo obstreljevalno akcijo. Iz teh podatkov je jasno razvidno, kako silovita borba se je razvila v tem kratkem odseku fronte. Tako z nemške kakor z ruske strani so šle v borbo znatne oklopne sile in samo v nedeljo in ponedeljek je sovražnik izgubil 115 oklopnih voz. Vse kaže, da si Rusi na področju pri Suhiničih prizadevajo doseči kak uspeh odločilnega pomena.

Tako je »zasedbo« Sičevke, ki jo je Berlin javil v nedeljo popoldne objavila Moskva šele 8. t. m. ponoči s posebnim vojnim poročilom. To je nov dokaz, da skuša boljševiška propaganda razširiti prepričanje o velikih ofenzivnih uspehih sovjetskih čet, dočim v resnici ruske sile le slede Nemcem, ne pa, da bi jih zasledovale.

»Börsenzeitung« priobčuje zanimivo poročilo svojega vojnega dopisnika Brüggemanna, ki se nahaja pri divizijah, prodirajočih proti Harkovu. Dopisnik pripoveduje, da so bili Rusi popolnoma iznenadeni zaradi bliskovitega nemškega napredovanja med Poltavo in Doncem in da so morali prenustiti Nemcem velikanske množice vojnega blaga, ker niso imeli časa, da bi ga uničili.

Nemci so se razen tega polastili tudi velike avtomobilske ceste, ki vodi iz doneške kotline proti severovzhodu in po kateri prihajajo neskončne vrste tovornih avtomobilov, oklopnih voz, motoriziranih topov, cistern in motorizirane pehote. Nemci se s tem sicer izpostavljajo nenadnim napadom sovjetskih skupin, ki še niso uničene, in se res često dogaja, da manjši oddelki sovjetskih oklopnih voz presenečajo nemške oskrbovalne kolone. Da bi se izognilo prevelikim izgubam, je nemško vrhovno poveljništvo poslalo velike jate strmoglavcev, ki lete nad oskrbovalnimi kolonami, nadzorujejo sosedna področja ter takoj prihite na pomoč, kadar jih pozovejo po radiu. Tako nemškemu vrhovnemu poveljništvu ni treba zmanjševati naglice pohoda s tem, da bi bilo prisiljeno izgubljati čas z očiščevanjem zasedenega ozemlja. (Le Ultime Notizie.)

Najstrašnejše orožje nemškega letalstva

Stockholm, 9. marca. s. Zadnji napad nemškega letalstva na London je bil za Angleže nevšečno presenečenje. Med napadajočimi letali so obupani Londončani opazili tudi nekaj letal tipa »Heinckel 177«, ki se smatrajo za najstrašnejše orožje nemškega letalstva. Ti štirimotorniki, ki nosijo lahko več kakor šest ton tovora, dosežejo brez težave New York, ga bombardirajo in se lahko zopet vrnejo na izhodiščna oporišča. Nastop »Heincklov 177« priča, da gradi Nemčija ta letala v velikem številu. V Angliji računajo z možnostjo, da bodo nekega dne mesta Amerike imela neljube obiskovalce.

Nadaljnje izkustvo Londončanov ob zadnjem napadu je bilo, da so protiletalske baterije za mesto prav taka nevarnost kakor sovražne bombe. število granat, ki niso eksplodirale in so deževale na London, je bilo tolišno, da je vzbudilo veliko vznemirjenje. Tudi žrtev je bilo mnogo. Prebivalstvo zahteva takojšnje ukrepe proti temu. Nekateri listi so ironično pisali, da bi se bombardiranja še dala prenesti, če ne bi bilo protiletalske obrambe.

Porazi sovjetskih čet na finskem odseku

Helsinki, 9. marca. s. Finsko vojno poročilo v zadnjih 24 urah javlja:

Na vseh kopnih frontah običajni medsebojni topniški ogenj in spopadi patrulj. Sovražnik je utrpel očitne izgube. Številne sovjetske patrulje so bile popolnoma uničenae. V severnem odseku fronte v Vzhodni Kareliji so nemške napadalne čete zadale Sovjetom izgube na ljudeh. Padlo je 150 sovražnikov. Včeraj opoldne je eno sovjetsko letalo priletelo na področje Helsinka in Kotke pa ga je protiletalska obramba prepodila.

Na zapadu sestreljeni angleški bombniki

Berlin, 9. marca. s. Med včerajšnjim letalskim napadom na obalno področje zasedenih držav na zapadu je protiletalska obramba sestrelila sedem sovražnih letal, med njimi tri težke bombnike. Doznava se nadalje iz vojaškega vira, da je nemška protiletalska obramba med terorističnim napadom angleških letal na Nürnberg sestrelila deset bombnikov.

Berlin, 9. marca, s. Angleško letalstvo je preteklo noč izvedlo nov teroristično napad na Nürnberg. Hudo so bile zadete tri bolnice in dve zakloniščí za starce. Med drugim so angleške bombe zadele gledališče, nemški muzej in staro zgodovinsko davčno poslopje. To je bilo med najlepšimi umetniškimi poslopji starega Nürnberga iz petnajstega stoletja.

Nova turška vlada

Ankara, 10. marca. s. Nova turška vlada je sestavljena takole: predsednik Surku Saradzoglu, pravosodje Ali Riza Turk, narodna obradba Ali Riza Artukel, notranje zadeve Rečet Paker, zunanje zadeve Numan Menemenzoglu, finance Fuat Agrali, prosveta Hasan Ali Jučel, javna dela Siri Dai, gospodarstvo Fuad Sirmen, narodno zdravje Hulusi Alatas, monopoli Suad Halri Urguglu, kmetijstvo Sevket Rasit Hatipoglu, promet Ali Fuat Čebesej, trgovina Kolal Said Siren. Ministri za pravosodje, gospodarstvo, trgovino in monopole niso bili doslej člani vlade.

Carigrad, 9. marca. s. Predsednik turške vlade je v razgovoru z nekim angleškim novinarjem podal nekaj zanimivih izjav o odnosih med Turčijo ter arabskimi pokrajinami na Srednjem vzhodu. Saradžoglu je dejal, da te države lahko vedno računajo na Turčijo pri vsem, kar se tiče njihovega gospodarskega in kulturnega razvoja. Ankarska vlada bo tudi zelo razširila mrežo prometnih zvez z arabskimi državami.

Kar se tiče Egipta, je Saradžoglu izrazil upanje, da bo lahko dal na razpolago za trgovski promet z egiptovskimi pristanišči nekaj parnikov. Turško-egiptovski odnošaji so zadovoljivi.

Na vprašanje o Dardanelah pa je turški ministrski predsednik povedal, da Turčija naravno straži Dardanele in da je trdno in neomajno odločena braniti jih ne le v vojni, marveč tudi po njej. Novinar ga je nato vprašal še o odnošajih Turčije do drugih sosednjih držav, s katerimi jo vežejo prijateljske vezi, ni pa omenil Rusije, razen posredno v zvezi z morskimi ožinami.

Nov predsednik angleške spodnje zbornice

Stockholm, 10. marca. s. Včeraj je bil v Londonu po starem in zamotanem ceremonijalu izvoljen novi predsednik spodnje zbornice (speaker) v osebi polkovnika Cliftona Browgna.

Letalska nesreča dveh francoskih oficirjev

Ankara, 10. marca. s. Iz Bejruta poročajo uradno, da sta bila general Mast in polkovnik Baril, ki ju je general Giraud v posebni misiji poslal na Bližnji vzhod, v letalu, ki se je v nedeljo med pristajanjem na letališču v Bejrutu ponesrečilo. Polkovnik Baril je bil takoj mrtev, general Mast pa hudo poškodovan.

Ogromna večina oglaševalcev se obrača na „Jutrov" oglasni oddelek!

Dan japonske vojske

Tokio, 9. marca. s. Jutri bo Japonska proslavila dan vojske, ki sovpada z 38. obletnico bitke pri Mukdenu, kjer se je izkazalo junaštvo japonskih oboroženih sil. Bitka pri Mukdenu je bila odločilna za vojno v Mandžuriji, s katero se je zrušila ruska vojaška sila v Aziji. Slavnosti bodo po vsem japonskem cesarstvu in v vzhodni Aziji. Proslavljena bo vojska, ki se bori v največji zgodovinski vojni. Vojska je za te slavnosti izbrala geslo: »Ukiteši jamen«, kar pomeni »Uničujmo sovražnika do konca vseh koncev«. Geslo je bilo objavljeno na letakih, ki kažejo japonskega vojaka, ko napada z bajonetom ter tepta angleško in ameriško zastavo. V ozadju mu sledijo tanki. V Tokiju bo zborovanje veteranov iz rusko-japonske vojne in povratnikov z južnega ozemlja. Številni novinarji, ki so obiskali razna prizorišča vojne, bodo govorili v vseh mestih Japonske. Nad Jokohamo in Tokijem bodo nastopila letala, ki so bila zaplenjena sovražniku.

Rim, 10. marca. s. Ob 38. obletnici zmage pri Mukdenu, ki je praznik japonske vojske, se bo japonska kolonija v Rimu poklonila v veleposlaništvu spominu padlih, ki so se žrtvovali v službi cesarja za domovino.

Ameriška spoznanja o podmorniški nevarnosti

25 milijonov ton manj trgovskega brodovja kakor ob vstopu Amerike v vojno

Berlin, 10 marca. s. V zadnji številki je revija »Liffe« objavila svarilo ameriški javnosti glede vedno večje nevarnosti podmorniške vojne. Nihče ne bo nikoli mogel piše med drugim revija, prikazati pravo sliko strašne in ogromne bitke na severnem Atlantiku. Vojna na Atlantiku kaže v vsej luči, da je Atlantik življenjski živec združenih narodov. Če bi bil ta živec odrezan, bi bile vse štiri bojne fronte izolirane. Anglija bi bila izstradana in dobave Rusiji po morju bi bile onemogočene. Konvoji bi lahko prišli na Sredozemsko morje samo okrog Afrike in v tem primeru bi se vsi Eisenhowrovi in Montgomeryjevi načrti izjalovili. Ni pretirana trditev, da je severni Atlantik edina resnično važna fronta v tej vojni. Hitlerjeva strategija v bližnji bodočnosti stremi po odrezanju tega življenjskega živca. V Londonu računajo, da zgradi Nemčija za vsako potopljeno podmornico dve novi. Podmornice, ki jih Nemci sedaj gradijo za boj na Atlantiku, so same »super-podmornice«. Tehnično so tako popolne, da je del našega sedanjega orožja proti njim zastarel. Super-podmornice so večje in hitrejše. Pogreznejo se lahko naglo pod morsko površino in jih zaradi tega ni mogoče uničiti z globinskimi bombami. K temu prihaja še nova taktika napada v eskadrah proti katerim bi se moralo uporabljati večje število edinic, ki spremljajo konvoje, prav teh pa zavezniška mornarica nima na razpolago. Konvoji plovejo po najbolj nevarni pomorski poti in so slabo zaščiteni, zaradi česar so izgube tako katastrofalne. Številke o sedanjih izgubah niso znane, toda Drumond trdi, da dosegajo strašno število milijona ton na mesec. To so večje izgube, kakor smo jih imeli v kateri koli dobi svetovne vojne. Polkovnik Knox trdi, da izgube niso tako velike, toda tega ne more dokazati. Združeni narodi imajo sedaj za 25 milijonov ton manj trgovskega brodovja kakor ob vstopu Amerike v vojno. Čeprav bi se posrečilo zgraditi več ladij, kakor jih sovražnik potopi, je to gotovo zelo drag in katastrofalen način vodstva vojne. Te izgube so kakor gigantska zavora za vse ofenzivne načrte proti Evropi. Potrebnih je deset ton za prevoz enega vojaka z vso njegovo opremo v Evropo, za njegovo oskrbovanje pa je potrebna poldruga tona. Pri sedanjih potopitvah bi bila cena za ofenzivo večjega obsega nepreračunljiva. Podmorniška vojna zelo koristi Hitlerju, ker povzroča zadostno škodo za oviranje razširjanja našega napada. Ta položaj je nastal zaradi tega, ker ameriško javno mnenje in ameriška mornarica nista spoznala važnosti severnega Atlantika. Mornarica je posvečala svojo pozornost predvsem Pacifiku, smatrajoč angleško gospostvo na Atlantiku za samo po sebi umevno. V Washingtonu se niso menili za zaščito zgrajenih ladij. Cenzura mornarice je odela v tajnost svoje zmote. Javno mnenje ničesar ne ve o tem kaj počenja mornarica, in šele sedaj doumeva, da je severni Atlantik življenjska pot demokracij. Javnost tudi ne ve, da je ta pot v hudi nevarnosti. Treba je vse žrtvovati za zajamčenje varnosti na tej poti. Javnemu mnenju niso dovolili, da bi se zanimalo za podmorniška vprašanja, toda čas je, da se mornarica prebudi.

Razpoke v zavezništvu med Washingtonom in Moskvo

Odpor proti Rooseveltovi politiki narašča

Berlin, 9. marca. s. Popoldanski listi objavljajo glavne odstavke govora, ki ga je imel podpredsednik Zedinjenih držav Wallace, in poudarjajo, da je Wallace izkoristil priliko za pripravljanje terena za svoje bližnje potovanje v Južno Ameriko. Znano je, da se v Južni Ameriki pojavljajo vedno močnejša protiboljševiška stremljenja in da v južnoameriških krogih niso naklonjeni Rooseveltovemu zavezništvu s Kremljem. V Ameriki skušajo hinavsko s frazami podčrtati krščanski značaj demokracij in podcenjevati boljševiško nevarnost. Ta igra je sedaj po godu Američanom v Severni Ameriki.

Buenos Aires, 10. marca. s. V govoru, ki ga je imel te dni, je podpredsednik Zedinjenih držav Wallace tudi trdil, da bi bila nova tretja svetovna vojna neizbežna, če bi Rusija zopet sprejela načela Trockega«. V tukajšnjih političnih krogih poudarjajo, da je Wallace hotel poudariti, da je Stalin opustil cilje, ki si jih je zastavil Trocki, namreč boljševizacijo sveta, in da je sprejel načelo evolucije v demokratskem smislu. Trockistični pokret je bil nevaren, ker je stremel po porušenju vse zapadne civilizacije, toda evolucija moskovskih despotov je še bolj nevarna, ker bi se naslanjala na panslovanstvo in bi nadaljevala stara carska imperijalistična stremljenja. Ker je Wallace eksponent ameriških kapitalističnih interesov, ga seveda le malo skrbi, kaj bi ruski imperijalizem počenjal v Evropi, skrbi ga samo komunistično udejstvovanje, ki bi lahko škodilo ameriški plutokraciji. Za preprečenje te nevarnosti si Wallace želi sporazuma med marksizmom in demokracijo. Če bi pa do sporazuma ne prišlo, Wallace brez obotavljanja priznava, da bi bila tretja svetovna vojna usodno potrebna za ustavitev prodiranja boljševizma.

Lizbona, 9. marca. s. Ves anglosaški tisk se razburja zaradi izjav ameriškega veleposlanika v Moskvi Standleya o vprašanju pomoči Rusiji. Standleyeve izjave so učinkovale kakor bomba v političnih krogih v Ameriki in Angliji. Neki član ameriškega kongresa je takoj zahteval, naj se nadzorstvo nad odobrenjem zakona o najemanju in posojevanju takoj prenese od predsednika na kongres. Nekateri listi pišejo o »razpokah« med Washingtonom in Moskvo. Drugi so, nanašajoč na zadnje izjave podpredsednika Amerike Wallaceja glede povojnih odnosov med demokracijo in boljševizmom, v skrbeh, da ne bo več dolgo mogoče sodelovanje med demokracijami in boljševizmom. V zadnjem času so se zlasti po konferenci v Casablanci pojavili v ameriških krogih resni dvomi o možnosti takega sodelovanja. Ruski zaveznik, pravijo, je nekoliko težak in nepredoren. Sami angleški in ameriški krogi ničesar ne vedo o obsegu virov, s katerimi razpolaga Sovjetska zveza, kajti boljševiki niso tujcem nikoli dopustili pogleda v to področje. V Washingtonu se boje posledic, ki bi jih »razpoke« lahko imele za povsem osebno politiko Roosevelta, kajti nasprotnikov te politike je v Ameriki vsak dan več. »New York Times« vprašuje, kaj bodo mislili ameriški izolacijonisti po teh Standleyevih izjavah.

Lizbona, 9. marca. s. Londonski list »Observer« piše v uvodniku pod naslovom »Evropske nujnosti«: Sedanji politični položaj v Evropi je nezdrav. Mnogi dobri Evropci se boje kaosa državljanske vojne, krvave revolucije ob prihodu zaveznikov v Evropo. Ali jim lahko zagotovimo, da se jim vsega tega ni treba bati? Ne! Tega ne bomo mogli storiti, dokler ne bomo izvajali jasne evropske politike.

Zasedanje bolgarskega parlamenta

Sofija, 9. marca. s. Bolgarski parlament je danes popoldne pričel delo na kratkem zasedanju, ki bo trajalo do 28. marca. Na dnevnem redu prvega dne je bila razprava o italijansko-bolgarskem trgovinskem sporazumu.

Komunistični porazi v Horjulu in okolici

V noči od ponedeljka na torek so partizani napadli Horjul pri Vrhniki. Najprej je navalila na vas neka skupina, ki je prišla od zapadne strani od Vrzdenca, kjer je poprej zažgala nekaj gospodarskih poslopij. Ta skupina je bila razmeroma majhna in njena naloga je bila očividno ta, da bi premotila horjulsko vaško stražo, ki naj bi osredotočila vso svojo pozornost nanjo ter na ta način pustila druge dohode v Horjul brez učinkovite obrambe.

Istočasno je namreč druga številčno mnogo močnejša skupina partizanov obšla Horjul v velikem loku. Preko ceste, ki pelje na Vrhniko, je prišla pri Babni gori do ceste v Zaklanec. Ko pa so partizani dospeli do te točke, jih je presenetil močan ogenj iz pušk in strojnic, ki jih je vrgel nazaj ter jim preprečil nameravani napad na Horjul z vzhodne in severne strani. Prestregel jih je protikomunistični oddelek, ki se je bil na tihem zbral iz bližnjih krajev, ko se je zvedelo da pripravljajo partizani večji napad na Horjul. Ta oddelek je potem odbite partizanske skupine zasledoval še v torek ter jih razpršil.

Isto noč so napadli partizani tudi vaško stražo v Ligojni. Močno so jo obstreljevali, toda fantje so jim krepko odgovarjali in jih končno pregnali.

V nedeljo zvečer je najbrž ista partizanska skupina napadla naselje Koreno nad Horjulom. Najprej so prerezali električni vod in začeli obstreljevati postojanke vaške straže s strojnimi puškami. Tudi to pot so bili odbiti po boju, ki je trajal skoraj do zore.

Ranjence in mrtve so partizani v vseh treh primerih po svoji stari navadi odnesli s seboj ali pa jih poskrili. V vrstah vaških straž in legionarjev ni bilo žrtev.

Ducejeva nagrada za rojstvo dvojčkov

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncema Marinčič Čedomirju in Ljubici, Ljubljana, Vodnikova ul. 10, o priliki rojstva dvojčic nagrado v znesku 600 lir.

Priprave za ustanovitev novinarskega sindikata

Ljubljana, 10. marca

V navzočnosti predsednika Pokrajinske zveze svobodnih poklicev in umetnikov v Ljubljani inž. Milka Pirkmajerja in sindikalnega eksperta comm. Alessandra Nicotere se je v petek 5. t. m. sestal odbor Novinarskega društva v Ljubljani, vključenega v zvezo, da bi razpravljal o sindikalnih pravilih. Seje so se udeležili vsi člani odbora.

Predsednik društva, glavni urednik »Slovenca« Ruda Jurčec, je po otvoritvi seje prisrčno pozdravil predsednika zveze in sindikalnega eksperta, zahvaljujoč se obema za njihovo skrb za organizacijo zveze in vključenih sindikatov. Predsednik zveze se je zahvalil in tudi sam pozdravil novinarski sindikat, čegar ustanovitev se pripravlja, pri čemer je poudaril pomen novinarjev v javnem življenju in izrazil željo, da bi se v sporazumu z zvezo in sindikalnim ekspertom, vendar okoriščujoč se s popolno in zajamčeno avtonomijo, ustanovila zdrava in trdna sindikalna organizacija, ki bo krepko varovala novinarske interese.

Sindikalni ekspert je izrekel nekaj toplih besed naklonjenosti in voščil vsem članom novinarske organizacije, s katero se čuti tudi sam kot profesijonalni novinar povezan s skupnimi poklicnimi interesi. Nato je razložil sindikalno zamisel in pomen ustanovitve novinarskega poklicnega registra ter podal razna pojasnila v zvezi s tem, odgovarjajoč obenem na razna vprašanja navzočih. Po skupni natančni proučitvi vseh podrobnosti novih pravil je bilo sklenjeno, da se sestavijo v smislu sprejetih sklepov in predložijo Visokemu komisarju v odobritev in objavo, nakar bo sklican občni zbor članov za formalno ustanovitev sindikata.

Oglasi v »Jutru« imajo vedno uspeh!

130 let nemškega reda Železnega križa

Berlin, 9. marca. s. Jutri bo 130. letnica ustanovitve reda Železnega križa. Red je ustanovil 10. marca l. 1813 Friderik Viljem III. Od tega dne je bilo mnogo pripadnikov oboroženih sil, ki so se posebno izkazali z junaškimi dejanji, odlikovanih s tem redom. Tudi žensk ni bilo malo, ki so se pridobile to visoko odlikovanje. Od pričetka sedanje vojne do 12. februarja l. 1943 je bilo mnogo vojakov odlikovanih z redom Železnega križa prvega in drugega reda, vitezov tega reda pa je 2389, vitezov s hrastovim listom 193, vitezov z meči 23, vitezov z briljanti 5, veliki križ reda Železnega križa pa je bil doslej podeljen samo maršalu Göringu.

Zlorabljeno zaupanje

Zaupanje je posebno dragoceno, zato so pa zlorabe izkazanega zaupanja vredne tem strožje obsodbe. Ni nam treba opisovati neprecenljive škode in nesreče, ki jo mora vse prebivalstvo občutiti zaradi padanja moralnih dobrin dela našega ljudstva. — Na razne pojave nepoštenosti v današnjih časih moramo gledati s popolnoma drugimi očmi ter jih ne smemo več ocenjevati za odpustljive grehe in za izbrisljive prestopke kot v normalnih časih, temveč moramo vse pojave nepoštenosti zaradi splošne blaginje obsojati z najstrožjimi merami kot zločine proti splošnosti.

V današnjih časih je pa zaupanje tudi prav posebna odlika ter je zato zloraba izkazanega zaupanja po vsej pravici najgrši greh. Zaradi javne obsodbe smo prisiljeni, da z obžalovanjem poročamo o takem primeru med uslužbenstvom mestne občine ljubljanske. Na drugi strani pa lahko tudi z zadoščenjem ugotavljamo, da je ta izjemni primer zbudil med poštenim mestnim uslužbenstvom zgražanje in ogorčenje, kakršno zasluži.

Ljubljančani prav dobro poznajo izvršilni odsek mestnega finančnega oddelka ter vsi tudi vedo, kako veliko zaupanje izkazuje mestna občina svojim izvršilnim organom, saj so v resnici deležni prav izrednih pooblastil, skratka, deležni so res največjega zaupanja, kar bi morali smatrati tudi za največjo čast. Toda prav med temi mestnimi uslužbenci se je pojavila bela vrana, ki je zlorabila ta izredna pooblastila, lahkomiselno zapravila izkazovano zaupanje in s svojim zločinom omadeževala dobro ime drugega zanesljivega in poštenega mestnega uslužbenca.

Mestno županstvo je bilo namreč te dni prisiljeno izročiti policiji takega svojega uslužbenca zaradi skrajno pretkane poneverbe blizu 35.000 L občinskega denarja.

Mestni izvršilni organ S. P. je oškodoval svojo rodno občino in svoje soobčane, kar je tudi vse priznal. Čeprav so trajale njegove poneverbe vse leto, jih je bilo zaradi pretkanosti in rafiniranosti mogoče ugotoviti šele minuli teden.

Po starem triku defravdantov se je tudi S. P. poslužil navadnega izgovora o izgubljeni večji vsoti občinskega denarja. Sedaj se namreč zagovarja, da je lani meseca marca pri pijančevanju onkraj sedanje državne meje izgubil aktovko z 20.000 L občinskega denarja. Da bi bil to izgubo nadomestil, je — seveda tudi po starem receptu — hotel izgubljeni denar pridobiti z novimi utajami, kar se mu je tudi precej posrečilo, saj je bil primanjkljaj ugotovljen šele sedaj. In prav to dolgotrajno uspešno prikrivanje je dokaz za skrajno pretkanost krivca, ki se mu je posrečilo prvotni primanjkljaj 20.000 L povečati še za 15.000 L, ne da bi bil pri tem vsaj del primanjkljaja pokril s pošteno pridobljenim denarjem.

Izvršilni organi imajo bloke s potrdili za sprejeti denar in s kopijo. Za vsak prevzeti denar mora izvršilni organ — kot vsi drugi mestni uslužbenci — dati plačniku potrdilo, kopijo potrdila pa izročiti uradu, ki seveda vse kopije takoj natanko prekontrolira z vplačili. Zato ta nemožati mož seveda ni mogel utaji pričeti z njemu zaupanimi potrdili, temveč si je pri nekem svojem tovarišu, ki je za njim izginila sled, priskrbel drugo potrebno potrdilo, ki naj bi bilo nekako pozabljeno ali zavrženo. Dalje je pa šlo še mnogo laže, ko je v svoj blok vpisoval mnogo manjše vsote nego jih je dobival pri strankah. Seveda pa strankam izročena potrdila niso bila enaka kopijam. Krivec je plačniku iz svojega bloka sicer dal potrdilo za pravilno vsoto, vendar pa tega potrdila nikdar ni kopiral s kopirnim papirjem, pač pa je kopijo napisal s tintnim svinčnikom ter vanjo zabeležil čim manjšo vsoto. Nekateri so to čudno poslovanje tudi opazili, toda izvršilni organ je povsod imel že pripravljen izgovor, da je pač iz bloka nekoč izgubil indigov papir. Za kontrolo je bilo na ta način vse njegovo poslovanje na videz v redu, saj je mestna blagajna res vedno dobila od njega tiste vsote, ki so bile izkazane na izročenih kopijah potrdil.

Pred kratkim je pa neka stranka pri mestni občini imela tudi neko terjatev ter je prišla po denar, a v uradu so stranko imeli zapisano tudi med svojimi dolžniki ter so zato hoteli strankino terjatev obračunati z njenim dolgom. Spoznali so se, ko jim je stranka predložila pravilno potrdilo plačanega zneska. Tako je bila ugotovljena prva utaja, ki ji je takoj sledila tajna podrobna preiskava pri raznih strankah, kjer je denar kasiral mestni izvršilni organ S. P. Prav naglo je bilo ugotovljenih še šest na ta način preslepljenih strank, kjer je S. P. mestno občino oškodoval za vsote od 2.578 L do 11.208.15 L. Bil je celo tako predrzen, da si je to najvišjo vsoto pridobil pri isti stranki z dvema potrdiloma, ko je ta stranka dvakrat plačala po okrog polovice te vsote. Pa tudi to še ni vsa pretkanost, saj si je izkoriščevalec zaupanja upal še dalje ter si je večkrat pribral potrdilo in kopijo predvsem pri plačanih manjših vsotah, ko stranki sploh ni izročil potrdila.

Lahko bi navedli še več zvijač tega obžalovanja vrednega človeka, vendar jih pa ni treba, saj bo sedaj govorila pravica in dobila tudi popolno zadoščenje. Takoj pa moramo podčrtati tudi krivčevo zagotovilo, da med mestnim uslužbenstvom ni imel prav nobenega pomočnika. Zaradi tega primera nepoštenosti je županstvo seveda takoj poostrilo nadzorstvo nad poslovanjem ter ukrenilo vse mere, da bi bila ponovitev takega primera ali kakršna koli poneverba popolnoma nemogoča.

Javnost bo gotovo odobrila strogost županstva, saj v sedanjih časih zloraba zaupanja nikakor ne sme biti deležna usmiljenja, ker bi občina s svojo dobroto dajala samo potuho. Nepopustljivo strogost županstva naj pa mestno uslužbenstvo smatra za zadoščenje, da županstvo hoče z vsemi sredstvi obvarovati s tem zločinom ogroženi dobri glas mestnega uslužbenstva.

Gospodarstvo

Gospodarsko sodelovanje med Španijo in Portugalsko

Kakor smo že kratko poročali, je bil nedavno sklenjen nov trgovinski sporazum med Španijo in Portugalsko, ki predvideva izredno povečanje obsega medsebojne blagovne izmenjave. Ta sporazum je zbudil tudi v ostali Evropi veliko pozornost, saj predvideva, da se bo blagovna izmenjava med obema državama več kakor podvojila. Kakor smo že poročali, bo Španija dobavljala Portugalski predvsem železo, jeklo in svinec, razne industrijske izdelke, kemične in farmacevtske proizvode, vse to v znatno večjem obsegu kakor doslej. Portugalska pa bo dobavljala Španiji predvsem les, staro železo in tudi kolonialne proizvode. Španija se je zavezala, da bo uvoz iz Portugalske in tudi uvoz iz portugalskih kolonij (kar velja predvsem za sizal, juto, palmovo olje in zemeljske orehe) poplačala z blagom in ne z devizami.

Gornji sporazum smatrajo kot prvi rezultat nedavnega sporazuma o sklenitvi »iberskega bloka« in kot dokaz, da hočeta obe državi svojo politiko nevtralnosti in varnosti še podpreti na gospodarskem področju. Sklenitev sporazuma je tem pomembnejša, če upoštevamo, da je pred izbruhom španske državljanske vojne vladala v trgovinsko-političnem pogledu med obema državama izrazita rivaliteta. Izvozni proizvodi obeh dežel so si konkurirali na svetovnem trgu. Pogosto se je dogajalo, da je ena ali druga država izrekla tranzitno prepoved za proizvode sosednje države. Spremenjene razmere v sedanji dobi so to nekdanjo rivaliteto potisnile v ozadje, prodrlo pa je tudi spoznanje, da se lahko s pametnim sodelovanjem pri enakih izvoznih proizvodih obeh držav dosežejo celo skupne koristi. Tako je bilo dogovorjeno, da bosta obe državi skupaj reševali vprašanja, ki se tičejo oskrbe z belo pločevino za konservno industrijo. Lastno proizvodnjo kositra bosta Španija in Portugalska skupno uporabili za proizvodnjo bele pločevine, ki bo potem na razpolago za potrebe obeh držav. Tako se bo Pirenejski polotok rešil tudi za bodoče odvisnosti od uvoza bele pločevine iz Anglije in Amerike.

Medsebojna trgovina med obema državama nudi najrazličnejše možnosti razširjenja. Zaradi prejšnje rivalitete med obema državama je portugalska trgovinska statistika za leto 1941 zabeležila le majhen delež prometa s Španijo. Tako je od portugalskega izvoza v tem letu odpadlo le 1.6 % na Španijo in od portugalskega uvoza le 2.7 %. Že lani pa se je pričela medsebojna trgovina pod silo razmer naglo dvigati.

Zlasti pomembna je določba, da bo Španija plačala tudi vse blago iz portugalskih kolonij z ustreznimi lastnimi dobavami v blagu in ne v devizah. To pomeni, da bo izločeno dosedanje vključenje Anglije. Doslej so se proizvodi iz portugalskih kolonij pri uvozu v Španijo plačali preko špansko-angleškega kliringa. Z novo določbo je torej še bolj poudarjena trgovinsko-politična nevtralnost vsega Pirenejskega polotoka.

Mobilizacija gospodarskih in delovnih moči v Srbiji

V beograjskem listu »Donauzeitung« objavlja Ernst Ruhe zanimiv članek pod naslovom »Prispevek Srbije k totalni vojni«. Pisec najprej spominja Hitlerjevo proklamacijo, izdano 24. februarja t. l. glede mobilizacije duhovnih in materialnih vrednot Evrope proti boljševizmu ter navaja, da so v cilju totalne gospodarske mobilizacije evropske celine tudi v Srbiji že pripravljeni potrebni načrti naredb, ki so jih izdelali strokovni referenti pri generalnem pooblaščencu za gospodarstvo v Srbiji in jih sedaj proučujejo na merodajnih mestih. Te naredbe se v načelu naslanjajo na ukrepe, ki so bili že izdani v Nemčiji za mobilizacijo gospodarstva in delovnih moči. Računati je, da bodo v kratkem stopile v veljavo. Tako bo tudi Srbija mobilizirala svoje gospodarske delovne sile za borbo proti boljševizmu, kar je tudi v interesu Srbije. Moskva je že ponovno pokazala svoje intencije na Balkanu. Zato bo tudi usoda Srbije odločena na vzhodnem bojišču. Za Srbijo je zapoved samoohranitve, če se postavi realna dejstva in doprinese svoj prispevek za gospodarsko mobilizacijo Evrope.

Pisec nadalje poudarja, da je Srbija že pred izdajo omenjene proklamacije, namreč 14. decembra 1942, izdala uredbo o delovni dolžnosti, po kateri je vsak srbski državljan v starosti 17. do 45. let ne glede na poklic zavezan vršiti delovno službo za dobo šest mesecev. Na podlagi te naredbe je v Beogradu v teku rekrutiranje zavezancev delovne službe letnikov 1917—1921. Rekrutiranju se morajo podvreči vsi moški ne glede na poklic in zaposlitev in so izvzeti le pripadniki srbske državne straže in organov javne varnosti. Koliko zavezancev obsega omenjenih pet letnikov ni mogoče točneje preceniti. Beograd je imel pred vojno preko 300.000 prebivalcev. Po končani vojni leta 1941. je število padlo na 260.000, potem pa se je s pritokom Srbov iz raznih del bivše Jugoslavije zopet povečalo.

Zavezanci delovne službe, ki bodo sedaj rekrutirani in ko nimajo važne zaposlitve, bo vpoklicani in jih bodo uporabili za javna dela, za vzdrževanje železniških prog, za razkladanje in nakladanje na železniških postajah itd., znaten kontingent pa bo odposlan za dela v rudniku bakrene rude v Boru, kjer so že prispeli prvi transporti. Za nastanitev teh zavezancev so zgrajene potrebne trdne barake, ki so zdravstveno brezhibne. Zavezanci, ki delajo v rudniku, dobe plačo, ki znaša mesečno od 2000 din navzgor. Delavci v rovih in oni, ki so zaposleni pri težkih delih, dobe še posebne dodatke živil. Vsi pa se hranijo v skupnih kuhinjah, kjer jim je zajamčena dobra hrana, za katero plačajo samo 20 dinarjev dnevno. Za težake znaša dnevni obrok kruha 900 gramov. Vsak zavezanec delovne službe dobi v baraki svojo lično posteljo in mu za nastanitev ni treba nič plačati. Dnevno ima delavec možnost, da se po končanem delu okopje.

Pisec med drugim še navaja, da so vsi industrijski obrati v Srbiji pod nadzorstvom generalnega pooblaščenca za gospodarstvo v Srbiji, ki nadzira tudi dodeljevanje surovin in delovnih moči. Za industrijske, obrtne in trgovinske obrate je bil zaradi popolnega izkoriščanja delovne sposobnosti in za dobo nenormalnih razmer določen delovni čas za deset ur dnevno. Poleg tega je uveden zlasti v Boru posebne vrste akordni sistem, po katerem se večja storitev nagradi z dodatnimi živili. Ta sistem je pokazal že lepe uspehe.

Svoj prispevek k vojni pa je Srbija dala tudi na drug način, in sicer s tem, da je odšlo na desettisoče delavcev prostovoljno na delo v Nemčijo. Oni, ki so se že vrnili, so si v Nemčiji pridobili mnogo strokovne izobrazbe in strokovnega znanja, zlasti pri delu z modernimi stroji, kar bo prišlo v prid vsemu srbskemu gospodarstvu. Denarne pošiljke srbskih delavcev so lani sredi januarja dosegle 20 milijonov din, do konca februarja t. l. pa so narasle na 110 milijonov din.

DOMANI AL CINE
JUTRI V KINU
UNION

Gospodarske vesti

= **Ureditev proizvodnje in potrošnje gradbenega lesa v Italiji.** Iz Rima poročajo, da je bila izdana uredba, s katero se urejata proizvodnja in potrošnja gradbenega lesa za industrijske in obrtne namene.

= **Razširjenje italijansko-belgijske blagovne izmenjave.** Milanski »Sole« poroča, da je v kratkem pričakovati znatno oživljenje italijansko-belgijske trgovinske izmenjave. Italija bo izvozila v Belgijo znatnejše količine tekstilnega blaga in keramičnih proizvodov, medtem ko bo Belgija dobavila Italiji predvsem surove kože in konje.

= **Nacionalizacija industrije na Portugalskem.** Portugalski parlament je te dni sprejel zakon, ki pooblašča vlado, da izda ukrepe za nacionalizacijo važnih podjetij oskrbovalnega gospodarstva in prometnih podjetij ter podjetij, ki so važna za narodno obrambo. Prizadeta bolo predvsem nekatera prometna in rudarska podjetja. Zakon je bil izdan tudi zaradi tega, da se v zvezi z nacionalizacijo podjetij odkupijo delnice, ki so v angleških rokah in da se v ta namen porabijo znatna portugalska dobroimetja v angleških funtih. Po tem zakonu bodo moralna podjetja, ki imajo sedež v inozemstvu prenesti svoj sedež na Portugalsko.

= **Ureditev stanovanjskega vprašanja v Nemčiji.** Nemški državni komisar za stanovanja je izdal naredbo glede oddaje prostih stanovanj in ureditve ostalih stanovanjskih vprašanj. Pri oddaji prostih stanovanj bodo prvenstveno upoštevani oni interesenti, ki so doprinesli žrtve v dosedanji vojni, to so v prvi vrsti vojni udeleženci z odlikovanji, vojni ranjenci, svojci padlih vojakov, bombni oškodovanci in rodbine s številnimi otroki. Stanovanja, ki se uporabljajo za druge namene, se bodo morala izprazniti za stanovanjske svrhe. S pregraditvijo vseh primernih prostorov bodo povečali število razpoložljivih stanovanj, prav tako z delitvijo prostih velikih stanovanj. Izvrševanje naredbe je prepuščeno pokrajinskim vodjem ali pa občinam po navodilih pokrajinskih vodij.

= **Meinlov koncern.** Po podatkih generalnega ravnatelja tvrdke Julius Meinl A. G. na Dunaju obsega sedaj Meinlov koncern v srednji in vzhodni Evropi vsega 30 podjetij s 100 produkcijskimi obrati in 600 prodajalnicami. V področjih, ki so trpela zaradi vojne, je podjetje obnovilo številne obrate, ki bodo po končani vojni odlani bivšim vojakom in ranjencem. Podjetje je razširilo svoje poslovanje ne samo v Nemčiji, temveč tudi v raznih drugih državah.

= **Argentinska pampa se spreminja v pustinjo.** Iz Argentine poročajo o nevarnosti, ki preti argentinski pampi, ker se vedno bolj in bolj spreminja v pustinjo. Pašniško področje pampe, ki se razteza zapadno od pokrajine Buenos Aires in obsega 145.000 kv. km, je bilo prej zelo rodovitno. Med gozdovi so bile široke površine sočnatih travnikov. Odkar pa so posekali gozdove so se podnebne razmere bistveno spremenile. Prej so gozdovi zadrževali vlago in veter, ki ima sedaj, ko so izkrčili gozdove prosto pot. Obsežni pasovi, kjer veje vroč zapadni veter, so se že spremenili v pustinjo, preko katere veter raznaša droben pesek. Vodni toki so se po večini izsušili. Suša v zadnjih dveh letih je pa pripomogla do tega, da se je v pustinjo spremenjeno področje znatno povečalo. Mnogi kmetje, ki so jih šele pred desetletji naselili, so morali opustiti svoja naselja. V zadnjih sedmih letih je na tem področju število kmečkega prebivastva nazadovalo že za 20 odst. Argentinska vlada je imenovala posebno strokovno komisijo, ki naj prouči vprašanje, kako naj se ustavi širjenje pustinje.

= **Odkupna cena za sojo na Hrvatskem.** Hrvatski državni urad za tvorbo cen in mezd je predpisal za letošnje leto odkupno ceno za sojo v višini 2,000 kun za 100 kg.

Stanovanja in življenje ptičje mladine

Jutri bo godoval Gregor Veliki, ki vsako leto poženi ptičke. Letos je krilati rod srečno prestal zimo in že zgodaj začel znašati gnezda. Ljubitelje krilatega rodu bodo gotovo zanimala naslednja izvajanja odličnega slovenskega prirodoslovca. — Urednik.

Na Barju v pričakovanju pomladi

Ptiči so kozmopoliti; žive povsod — kolikor poznamo sveta — tako na kopninah, kakor na otokih, v ledenih morjih in ob ekvatorju, na visokih hribih in nižinah, na obdelanem svetu, v gozdovih in pustinjah. V mrzlih pokrajinah je manj vrst, pa jih zato nastopa večje število, često jate po mnogo tisoč, proti ekvatorju pa je več vrst in navadno niso skupaj v tako velikem številu.

Ptič ima kratko otroško dobo, pa precej dolgo mladeniško. (Res je, da sicer kmalu doraste, toda često traja leto dni ali vec let, da postane v vsem starim enak, saj vemo n. pr. o velekljunem tukanu, da postane mladič star tri leta, preden mu kljun doraste v pravšno velikost.

Kakor vemo, se ptiči izvale iz jajec; vsi, brez izjeme. Jajca izvali toplota, navadno telesne samice ali tudi samca, v redkejših primerih sončna toplota ali celo ona, ki nastane pri razkrajanju organskih snovi. Tako n. pr. skopljejo kladivarji (megacephalum) na Celebesu družno v obalnem pesku ali še raje v črno mivko, nastalo od lave, do 1 m globoko jamo, znesejo vanjo jajca in jih zasujejo. Za zarod se več ne zmenijo. Sonce potem jajca izvali in mladiči se izkopljejo iz peska ter odidejo v gozd, ki je njihov pravi dom. Neke velenožne kure (megapodiidae), ki žive v Avstraliji, pa nanosijo celo grmado vej, brstov in listja na kup, ki se zaradi moče kmalu ugreje. Nato izkopljejo v kupu jamo in znašajo vanjo v presledkih dveh dni posamezna jajca. Vsako jajce pokrijejo posebej z gnijočo tvarino. Ker se vale jajca drugo za drugim, prihajajo kure ob določenih časih k kupu in pomagajo izleženim mladičem na dan. Po špranjah med večjimi vejami ima do jajec dostop zrak, kajti za razvoj zarodka je poleg toplote in vlage neobhodno potreben tudi kisik, ki vstopa do njega skozi luknjice v jajčni lupini.

Ptičja jajca

so navadno »jajčje« oblike; nekatere vrste ptičev pa ležejo skoraj oblasta ali hruškasta jajca. Barve so največ bele, zlasti kadar je gnezdo v duplih ali sicer dobro skrito, včasih pa so rjava ali zelenkasta ali modrikasta, često pegasta ali pikasta. Tako ima temnorjava jajca z velikimi črnimi lisami priba, temnorjava sokoli, zelena z rjavimi pikami vrane, modrikasta nekateri drozgi; bela, drobno rdeče pikasta jajčka ima kraljiček itd.

Pretežna večina ptičev znaša gnezda. Vanja leže samica jajca in jih vali tam ali sama ali izmenoma s samcem. Poznano pa je tudi nekaj malega primerov, kjer vale samo samci. Ameriški noj ali nandu je tak primer. Samec izkoplje gnezdo v pesku in vali sam, često tudi 30 jajec, ki jih znosijo v gnezdo njegove samice. Še večja izjema med ptiči je mala kura tekačica (turnix). Tu se samice bojujejo za samce, jih silijo k oplojevanju in jim prepuščajo tako valjenje kakor vso vzgojo mladičev.

Ptičja gnezda so jako različna.

Najbolj umetna pleto tkalci (ploceidae), prebivalci tropične Afrike, Indije in Avstralije. Spletajo jih iz oslinjenih bilk na koncu vejic, najraje nad vodo. Gnezdijo v družbah in 50—100 gnezd na enem drevesu ni nikaka redkost. Često napravijo nad gnezdi še skupno streho, da so gnezda čim bolj zavarovana. Mladiči imajo v obeh ustnih kotih bradavičico, ki se v mraku sveti kakor mačje oko. Stara zato tudi v temoti ne zgrešita odprtih kljunčkov svojih nenasitnežev. Naša domača plašica v spretnosti pletenja ne zaostaja dosti za tkalci. Tudi njeno, mošnji podobno gnezdo je umetno stkano iz topolovih in vrbovih plodnih kosmičev in drugih vlaken. Tudi mnogi ptiči pevci si znajo napraviti prav umetna gnezda. Azijski šivač (sutoria) si napravi gnezdo na drevesu med dvema večjima listoma, ki ju prav čedno sešije. Lista zgane s krempeljci, prebada roba s kljunom, pretegne luknjice z nitjo, ki jo je sam spletel, ter lepo zategne robova. Vhod v gnezdo je zgoraj pri peclju, kjer se šiv neha.

Mnogo ptičev gnezdi v drevesnih duplih,

tako: žolne, sove, sinice, ali v skalnatih duplinah in razpokah. Zanimiva je raca jamarica (tadorna), ki gnezdi često daleč od voda v podzemnih votlinah, včasih celo v lisičinah, kjer prebivata složno skupaj z lisico. Tudi naša pegasta sova se rada naseli v golobnjaku in ni posebno redko, da najdemo obe, golobico in sovo na jajcih. Čudno navado imajo indijski kljunorožci (buceros); samico, ki vali v drevesnem duplu, zazidajo z ilovico tako, da ostane odprto le majhno okence, skozi katero jo krmijo dokler ne izvali jajec. Ilovico mešajo s slino, da se bolje drži. Tako mešanje gradiva za gnezda s slino opažamo pri mnogih ptičih (n. pr. pri lastavicah), poznamo pa tudi gnezda, ki so vsa samo iz sline. Taka gnezda stavijo znane salangane, ki so doma v južni Aziji in na tamošnjih otokih. Vlečna slina se cedi iz podjezičnih slinavk, pa le za gnezditve. Na zraku potrdi kakor arabski gumi. Kakor znano, veljajo ta gnezda za delikateso. — Prav majceno gnezdo ima vzhodnoindijska lastovica dendrochelidon. Niti tolikšno ni kakor orehova lupina in je v njem baš prostora za edino jajčece. Pritrjeno je ob debelejši veji. Samica vali sedeč na veji tako, da pokriva gnezdece z delom svojega telesa. Ko zapusti mladič lupino, zleze na vejo med mah in lišaje in tamkaj potem preživi svojo otroško dobo.

Nekateri ptiči gnezdijo v rovih pod zemljo, ki si jih sami izkopljejo

Med te spadata od domačih ptičev vodomec in lastovica podgrivka ali bregulja; med tujimi ptiči jih je več, celo neka papiga, cyanolyseus, ki živi v Južni Ameriki. Rovi so dolgi po 1 m ali tudi več. Človek se mora čuditi, da more majhni ptiči, zlasti lastovica s svojim šibkim kljunom izvršiti tako delo, in to v dveh, treh dneh.

Niso vsa gnezda umetna in lepa; nekatera so kaj preprosta in komaj tega imena vredna

Zlasti rogovilasta gnezda ujed so kaj preproste skladovnice vej in vejic, dasi tudi ta stanejo mnogo truda, kajti često je treba gradivo prinašati od daleč. So pa tudi ptiči, ki se niti najmanj ne potrudijo za udobno zibelko svoji mladini. Med te spada naš legen ali ležetrudnik, ki znese svoji dve jajci kar na tla. Enako delajo pengvini.

V gnezdih vlada večinoma čistoča. Iztrebki mladičev so prvi čas zaviti v tenko kožico, kar olajšuje starim odnašanje. Pozneje pa se mladiči iztrebljavajo čez rob gnezda, kar znajo zlasti mladiči sokolov posebno dobro in daleč. Tudi udebovo (smrdokavrino) gnezdo ne smrdi, kakor se je vedno trdilo, ampak je čedno in čisto ter je kvečjemu zadahnjeno, če je v trhlem drevesu. Manj prijetna so našemu nosu zasedena gnezda jastrebov, katerih jajca in mladiči imajo neprijeten duh.

Izleženi mladiči so pri različnih ptičjih vrstah različno razviti: nekateri so nebogljeni kilavci, slepi in goli in jih morajo stari pitati, drugi so živahni, imajo čutila razvita, so pokriti z mahom in začno precej sami jesti; tudi gnezdo zapuste kmalu po izvalitvi. Prvim pravimo goliči, drugim mahovci. Med obema skupinama pa ni točne meje, ampak so prehodi in izjeme, kakor so povsod v prirodi, kadar ji človek postavlja pravila.

Mahovci

so kure, kazvarji, noji, močvirniki, plojkokljuni (race, gosi), galebi in potapljalci, torej mladiči tistih ptičev, ki gnezdijo na tleh. Seveda, tudi to ne velja za vse ptiče. Pengvini, ki žive v Južnem ledenem morju, ne morejo letati in so zato prisiljeni, da ležejo jajca na tla. Njihovi mladiči niso gnezdobežni mahovci, dasi so — zaradi mraza — porasli s temnim puhom. Dolgo časa ne znajo niti hoditi niti plavati in stara jih več tednov pitata. Tudi pitanje je drugačno, kakor pri večini drugih ptičev. Stara namreč pogoltneta plen, ki ga plavajoč v morju ujameta za mladiča. Ko prikrevsata do mladičev, odpreta kljun in mladič seže v golt po hrano, ki jo stara povračata. — Primer nasprotne izjeme je južnoameriški pigajar, majhna kura potapljačica. Dasi bi pričakovali, da ima kot kura mladiče mahovce, so vendarle mladiči goli in kaj negodni. Stara jih prenašata pod perutmi, kjer se jih drže s kljunom za perje. Dolgo jih morata pitati.

Goliči imajo izprva nestalno toplo kri kakor plazivci

S časom pa dobe svojo stalno telesno toploto, ki je pri ptičih precej višja kakor pri sesalcih, namreč 40°—43° C. Najboljši letalci imajo najbolj negodne mladiče. Planinskega orla mladič ostane v gnezdu tri mesece, preden more zleteti. Še nekaj dlje potrebuje kondor, da se izgodi. Najdlje se gode viharnice (hydrobates), ki ostajajo v gnezdu od konca maja do konca novembra. Kobilar prestane celo prvo golitev, preden zapusti gnezdo. Nasprotno pa mladiči kur takoj gredo iz gnezda, čim so se osušili. Posebno hitro godni so mladiči velenožnih kur, katerih jajca so jako velika. Menda imajo že letalno perje, ko odvržejo lupino, takoj odfrče v gozd k svojim starim. Divji petelin že nekoliko poletava osmi dan po izleženju, prepelice deseti, divji purani štirinajsti, kljunači dvajseti itd. Tri tedne stari jerebi že vzletajo nočit na drevo. Mlada gaga gre prvi dan v vodo in že zna plavati. Tudi race in pondirki gredo takoj v vodo in sploh povodni ptiči. Pa tudi nekateri goliči se razmeroma kmalu izgode; tako znajo mlade papige navadno že 35. dan po izvalitvi dobro leteti. Zanimiv je fazan, ki živi na Sumatri. Mladič se nauči dobro letati, ko pa popolnoma doraste, more samo še slabo poletavati, ker se mu je letalno perje pošibilo in mu kot spolno dozorelemu rabi samo v okras.

Mahovci so ljubke živalce. V svojih belih, rumenih ali sivih kožuščkih in pri svoji živahnosti, so kaj prikupni. Posebno čedni so kebčki povodne liske, ki so črni in imajo živordečo glavo. Svojo staro ubogajo mladiči na klic, se ob nevarnosti skrivajo pod njene perutí, pa kmalu se privadijo tudi sami umetnosti skrivanja. Precej primerov je tudi znanih, da stari odnašajo mladiče na varnejši kraj, če čutijo nevarnost. To vemo o legenu, kljunaču i. dr. Avstralska vranka (podargus) prenese mladiče v senco ali drevesno duplo, če sonce preveč greje na gnezdo.

Kakor so mahovci prijetni za pogled, tako grdi so mnogi goliči

Posebno nakazni so mladiči vodomca: na tenkem vratu ždi debela glava, trup pa poraščajo redke, modrikaste ščetine. Kakor črvad se gibljejo drug preko drugega po ribjih kostéicah in krilih kačjih pastirjev, ki je z njimi postlano njihovo podzemeljsko gnezdo. Prav odurni so tudi mladiči poncčne papige steatornis. Kakor kepe na pol žive masti leže v gnezdu in le po odprtih kljunih je poznati, da so ptiči mladiči. Indijanci jih »bero« in rabijo za olje, zlasti za luči. Tudi mladiče viharnice so prebivalci severnih evropskih otokov še v preteklem stoletju pobirali za razsvetljavo. Pretaknili so jih enostavno s stenjem in svetilka je bila gotova. **S. B.**

Un quadrimotore americano del tipo »Consolidaded Liberator« costretto ad atterrare in nostro territorio — Ameriški četveromotornik tipa »Consolidaded Liberator«, ki je bil prisiljen, da pristane na italijanskem ozemlju

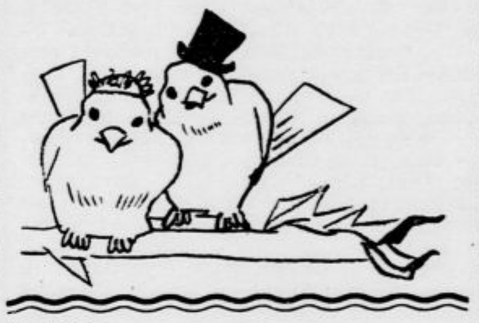

E. Josin:

Stara Ljubljana

XVII.

Ustanovitelj dijaške kuhinje Luka Jeran

Luka Jeran se je rodil l. 1818. v Javorju v Poljanski dolini, umrl je pa l. 1896. v Ljubljani. Služil je najprvo kot kaplan na Poljanah, v Horjulu, potem v Ljubljani, bil je nekaj časa misijonar v Afriki, se odtod vrnil in postal papežev komornik in kanonik. Izdajal je Zgodnjo Danico, bil je nabožni pesnik in pisatelj. V Ljubljani so mu šolski otroci nosili stare znamke. Jeran je ustanovil dijaško kuhinjo.

Dr. Frančišek Lampe se je rodil l. 1859. v Žalogu pri Šmučah, umrl je leta 1900. v Ljubljani. Bil je vodja v duhovnem semenišču in v Marijanišču in odličen slovenski pisatelj in pesnik ter urednik lista »Dom in Svet«. Mož je bil že od mladosti slaboten, delal pa je kljub temu neumorno do pozne noči; zaradi tega je še mlad umrl.

Dr. Janez Flis se je rodil v Dobu leta 1841., umrl l. 1919 v Ljubljani. Postal je kanonik in tudi župnik. Izdal je knjigo »Stavbinski slogi«.

I. Zarnejic se je rodil l. 1824 v Horjulu in umrl l. 1907 v Ljubljani. Bil je dolgo let stolni kanonik.

Ivan Sušnik se je rodil l. 1854. v Škofji Loki in umrl l. 1942 v Ljubljani. Bil je stolni kanonik ter veliko let upravnik Medijatove hiše.

Dr. Jožef Erker se je rodi v Kočevju leta 1851. in umrl v Ljubljani leta 1924. Bil je stolni kanonik in župnik.

Dr. I. Leben je stanoval kot upokojeni semeniški profesor v Pauschinovi hiši ter se vsako popoldne sprehajal s kanonikom dr. Jarcem. Dr. Leben je bil droben, suh in majhen mož dr. Jarc pa velik in korpulenten.

Dr. Pauher pem. Glanfeld je bil stolni kanonik in tudi generalni vikar.

Josip Marn je bil dobro znani duhovnik-profesor v Ljubljani.

Ljubitelj cerkvenega petja

Janez Gnezda se je rodil l. 1838. v Idrii. Mož je bil vedno dobre volje in kot profesor na realki pri učencih zelo priljubljen. Zanimal se je zelo za cerkveno glasbo in petje; ustanovil je Cecilijansko društvo. Po dr. Vončini je bil vodja Rokodelskega društva in se je pod njegovim vodstvom sezidal Rokodelski dom.

Deželni šolski nadzornik je bil Ivan Šolar, ki je bil l. 1828. premeščen v Zaro.

Jožef Jerič, rojen v Gradišču pri Zatični l. 1823., je bil veliko let duhovnik na deželi, prišel je pozneje v Ljubljano in bil urednik »Slovenca« l. 1883.

Prelat Tomo Zupan je bil veliko let vodja v Alojzijevišču in profesor na gimnaziji. Rodil se je l. 1839. v Breznici na Gorenjskem ter umrl 1925 na Okroglem pri Kranju ter bil prepeljan na pokopališče k Sv. Križu v Ljubljani. Bil je splošno znan in je tudi veliko pisal.

V Ljubljani je bil pred 70 leti stolni kaplan F. Dolenc, ki je postal pozneje župnik na Igu, nadalje I. Kolar, ki je postal stolni kanonik in dekan.

Gustav Köstl je bil najprvo stolni kaplan, potem pa župnik pri Sv. Jakobu; njegov naslednik je bil Jožef Rozman, pri vseh ljudeh splošno priljubljen.

Prav dobro znan je bil tudi I. Karun, župnik v Trnovem. Bil je zelo inteligenten mož, velike postave. Sezidal je župno cerkev in umrl l. 1890 v Ljubljani. Njegov naslednik je bil Ivan Vrhovnik.

Prav v dobrem spominu so mi sledeči duhovniki-frančiškani: p. Kalist Medič, dolgoletni župnik, ki je bil pred 50 leti premeščen na Sveto goro pri Gorizi, nadalje p. Angelik Hribar, ki je mnogo let vodil cerkveni pevski zbor ter p. Hugolin Sattner, obče znani glasbenik in slovenski komponist.

Iz Hrvatske

549 odvetnikov je zdaj na področju hrvatske države. Najnovejši imenik odvetniške zbornice je bil sestavljen 15. februarja. Na področju zagrebškega sodišča deluje 252 odvetnikov, v belovarskem okrožju 30, v dubrovniškem 50, v gospičkem 4, v karlovškem 17, v mitrovškem 39, v ogulinskem 8, v osiješkem 82, v petrinjskem 13, v požeškem 27, v senjskem 9 in v varaždinskem 45. Odvetniških kandidatov je vsega skupaj 89, od tega v Zagrebu 41.

Bolnišnica za nalezljive bolezni v Zagrebu je dobila novo stanovanjsko poslopje. V teku so notranja dela. Trinadstropnica bo nudila streho službujočemu zdravniku, dalje ima štiri sobe za bolničarke in dvoje stanovanj za zdravnike. Stroški za gradnjo so znašali 4 milijone kun.

Nova naklada hrvatskih znamk. »Hrvatski filatelistični vestnik« objavlja nekatere podrobnosti o najnovejši izdaji državnih znamk. Razen vrednot po 50 banic, 1 kuno, 1.50 kune in 3 kune so izšle v novi nakladi vrednote po 25 in 75 banic, predvidene pa so tudi vrednote po 2 in 10 kun. V drugi nakladi je bilo oziroma bo po 25 banic tiskanih 2 milijona kosov, po 50 banic 10 milijonov, po 75 banic 2 milijona, po 1 kuno 6,700.000, po 1.50 kune 2,300.000, po 2 kuni 6 milijonov po 3 kune 2 milijona in po 10 kun 1,500.000.

Zagrebški umetniki v Berlinu. Pred dnevi so odpotovali v nemško prestolnico člani zagrebške opere Vera Grozajeva, Gustav Remec in Tomislav Neralič ter radijska pevka Zdenka Horvatova, plesalka Nevenka Perkova in pianist Stanko Šimunič. V Berlinu bodo dvakrat nastopili v korist zimske pomoči.

KULTURNI PREGLED

Petdesetletnica Roberta Primožiča

Pet in dvajsetletnice njegovega gledališkega dela nismo slavili, tridesetletnico, ki je bila 22. decembra pr. l., nam je zamolčal, njegove petdesetletnice življenja, ki jo je slavil te dni, pa se mu le ni posrečilo zatajiti. Nikjer ni skromnost bolj prepričijiva kot v priznavanju let. O tem lahko vprašate nežni spol — je dejal. In branil se je, kar se da, da bi z razglasitvijo petdesetletnice v javnosti ne bil ob — mladost.

Toda dolgo je že pri nas, tako da smo že malo pozabili na njegov curriculum vitae, in prav je, če obrišemo prah s spominov, ki so veliki in lepi, in jih pokažemo svetu.

Začetek pevske poti

Po rodu je iz Trieste in tam je tudi študiral petje pri Francu Escherju in De Filippiju. Kasneje, ko je bil že v angažmanih, se je izpopolnjeval pri raznih pedagogih, od katerih sta znana predvsem La Fragola v Milanu in La Mora v Budimpešti.

Debutiral je v Triestu, kjer je nastopal v raznih gledališčih, na to je bil osem mesecev angažiran v Osijeku. Leta 1918. je postal član zagrebškega Narodnega gledališča. Ob nastopu tega enajst let trajajočega dela je prevzel lirsko in dramatsko baritonsko stroko, ki sta ga zaposlili v toliki meri, da se je moral odreči marsikateremu vabljivemu gostovanju v inozemstvu, ker se ni mogel ukrasti časa, da bi študiral partije v tujih jezikih.

Zagrebška opera je dosegla za časa njegovega angažmana, pod direkcijo ravnatelja Sachsa in z režiserjem Raićem, višek svojega razvoja. Primožič je pel v tej dobi veliko Wagnerjevih oper, v katerih je imel — posebno kot Amfortas v Parsifalu — izreden uspeh. Razen tega je predstavljal domala vse glavne junake v ruskih operah, ki so jih takrat močno uprizarjali, v režiji odličnih ruskih režiserjev: Ozarovskega, Sevastijanova in Sibirjakova.

Zaradi nerazumevanja članstva napram vodstvu pa je nastala huda kriza in nezadovoljstvo, tako da je mnogo članov zapustilo zagrebško gledališče. Med najodličnejšimi operami so bili dirigent Baranović, basist Kušlan, primabalerina in koreografinja Fromanova in Primožič. Slednji je sprejel angažman na budimpeštanski Operi.

Robert Primožič v operi »Rigoletto«

Tam je ostal eno leto in je pel z najslovitejšimi pevci tedanjega časa, ki so gostovali: Michele Fleta, Alessandro Granda, John Sullivan, Fjodor Šaljapin i. dr. Z njim je pel v »Seviljskem brivcu«. Kritika je pisala o njem, da je bil vreden svojega velikega partnerja in Šaljapin sam mu je izrekel svoje priznanje. Primožič je bil partner Marije Nemeth, Vere Schwarz, Marije Olszewske, Helle Flesch in drugih.

Gostovanje in ponudbe za angažmane.

V dobi zagrebškega in budimpeštanskega angažmana je mnogo gostoval. Predvsem seveda kot član zagrebške Opere. Bil je z njo na turneji leta 1918., ko je dala v Trieštu v teku 35 dni 20 predstav. Kasneje je pel z njo v Sarajevu, Dubrovniku in Spalatu.

Pel je avdicijo na milanski Scali, na podlagi katere mu je bilo poverjeno gostovanje, ki ga pa ni opravil, ker je bil vezan na gostovanje z zagrebškim gledališčem po Dalmaciji.

Leta 1925. je gostoval pod taktirko dirigenta Pietra Mascagnija v Pragi. Kritika je pisala o njem, da je eden izmed največjih pevcev-igralcev, kar so jih doslej slišali v Pragi. Bil je tudi prvi jugoslovanski pevec, ki je nastopil v praškem radiju.

Imel je ponudbe za gostovanja na angažman na Narodni Divadlo v Pragi in Brnu, prav tako mu je ponudil bivši upravnik dunajske Volksopere, kasnejši agent Rainer Simons isto za dunajsko Dvorno in neko rajhovsko Dvorno Opero. Toda za češka kakor za nemška angažmana mu je bil dan rok šestih mesecev, v katerih naj bi naštudiral večje število partij (Wagnerjevih) v češkem oz. nemškem jeziku. Pri njegovi prezaposlenosti pa to ni bilo mogoče in razen tega se je počutil dobro tam, kjer je bil.

Takoj po vojni, ko sta bili otvorjeni beograjsko in ljubljansko gledališče, je bil v obeh priljubljen gost, ki mu je bil ponovno ponuden angažman.

Režije.

Z režijo je pričel v Budimpešti. Zrežiral je Snegurčko, La Bohême, Fausta, Aido. — Bil je nasprotnik stare tradicijonalne šablonske režije. Uvedel je ilustracijo muzike v igri na odru, kar je bilo za tamošnje prilike novost. V tem pogledu se šteje tudi med pionirje v bivši Jugoslaviji. Njegovo stremljenje gre za tem, da privede z režijskim delom do harmonične skladnosti med odrsko igro in muzikalnimi zahtevami orkestra.

Primožičevo delo v Ljubljani.

V ljubljanski Operi deluje od leta 1928. V teh dvanajstih letih je pel same velike in največje partije iz svetovnega in domačega repertoarja: Rigoletta, Amfortasa, Onjegina, Figara, Sebastijana (Nižava), hlapca Jerneja, Holanđca, Wotana, Telramunda, Johanaana, Faninala, don Juana, Boris Godunova, Hovanskega, Kneza Igorja, Falstaffa, Jaga, očeta v Luizi, Mefista, Scarpia, Schicchija, Marcela, (La Boheme), Bazilija (Plamen), Gerarda (Chenier), don Quichota itd.

Njegove režije so bile: Snegurečka, Štirje grobjani, Knez Igor, Nižava, La Boheme, Francesca da Rimini, Othello, Lohengrin, Boris Godunov, Don Pasquale, Krišpin in njegova botra, Gianni Schicchi, Tosca i. dr. Večino svojih režij je tudi sam insceniral.

Kot eno izmed najtežjih partij v operni literaturi pa omenja Primožič Kogejevo opero »Črne maske« in glavno partijo v njej, ki jo je pel. Obsega 76 strani vloge, v kateri se neprestano menjavajo ritmi in harmonije in ki jo je študiral tri mesece. »S to partijo«, pravi, »sem položil svoj obolus na oltar slovenske opere, kajti v vsej svoji pevski karijeri z vsem Wagnerjem nisem toliko delal na eni sami partiji, kakor na tej, in z veseljem jo prepuščam mojim naslednikom, kajti ta partija je tudi za najsigurnejšega pevca hud kamen preizkušnje.«

Primožič je deloval tudi dve leti kot pedagog za dramatsko igro na naši operni šoli. Med njegovim učenci so bili: Lupša, Ivančičeva, Polajnarjeva in Dolničar.

Poleg svojega gledališkega dela poučuje tudi solopetje in — kakor je izdal — vzgaja svojega naslednika za baritonsko stroko.

Maša Slavčeva.

Fogazzarov najboljši roman

Zagreb, v marcu.

Matica Hrvatska je nedavno ustanovila pod uredništvom dr. Slavka Ježiča »Knjižnico stranih pisaca«. V njenem okviru je izšel v dveh knjigah in v prevodu pisatelja Ivan Lendiča klasičen italijanski roman Antona Fogazzara **»Piccolo mondo antico«** (»Mali starinski svijet«). Poleg prevajalčevega predgovora in življenjepisnih podatkov o Fogazzaru je priobčen v knjigi tudi esej esteta in kritika Benedetta Crocca o pisatelju tega romana. Tako more bralec natančneje spoznati Antonia Fogazzara in njegovo književno delo. Več kakor vse drugo pa nam govori ta njegov roman, ki je v vsem njegovem delu najpomembnejša umetnina.

Antonio Fogazzaro ni bil doslej hrvatski kulturni javnosti popolnoma neznan. Še pred nekaj leti je izšel v hrvatskem prevodu njegov roman »Daniele Cortis«.

Kronika

* **Sprejemi pri papežu.** Sveti oče je sprejel v zasebni avdienci Rita Selvaggia, ravnatelja glasbenega konservatorija v Palermu. Selvaggi je ob tej priliki poklonil papežu glasbeno kompozicijo »Tu es Petrus« za štiri glasove. Po tem sprejemu sta bila pri papežu v zasebni avdienci belgijski poslanik monsg. Bongoncini Duca ter malžarski minister dr. Apory.

* **Genovski nadškof pri papežu.** Iz Rima poročajo, da je sv. oče sprejel genovskega nadškofa msgr. Boeta v zasebni avdienci.

* **Odkrita Giottova slika.** Na zborovanju kraljeve akademije za kulturo v Firenzi je dr. Ugo Proccaci dokazal z listinami, da se nahaja slika, katero je Giotto naslikal za glavni oltar samostana v Firenzi in katero so ves čas pogrešali, v muzeju S. Croce. Giottova slika predstavlja Mater božjo s štirimi svetniki, katerim je sredi 15. stol. slikar Jacobo di Antonio dodal še štiri angelske figure.

* **Novi japonski poslanik prispe meseca aprila v Rim.** Novi japonski poslanik pri rimskem Kvirinalu Hidaka je odpotoval iz Tokia dne 26. februarja ter bo na svojem novem mestu v Rimu predvidoma 2. ali 3. aprila.

* **Smrt odlikovanke.** V Pian di Setta pri Bologni je umrla 90 letna Maria Fantini, vdova Pelliciari, prva Italijanka, ki je bila odlikovana s srebrno kolajno za civilne zasluge. To odikovanje je prejela za junaštvo, ki ga je dokazala s tem, da je rešila iz reke Sette neko žensko, ki je bila v nevarnosti, da utone. Pogreba pokojnice se je udeležilo ogromno število prebivalstva.

* **Povratek 14letnega bojevnika iz Rusije.** Te dni se je vrnil v Italijo 14letni Tulio Zara iz Turina. Zara je najmlajši bojevnik bataljonov »M«, ki je ušel zdoma, da je lahko videl rusko fronto. Na fronti 14letnega dečka niso pustili v bojno črto, temveč so ga določili za donašanje municije in živil vojakom na bojišču. Zara je ves čas stregel bersaljerom, v prostih urah pa je tovarišem vojakom pisal pisma in tako skrbel za zvezo med bojiščem in domovino.

* **Cerkev sv. Cite porušena.** Pri zadnjih letalskih napadih na Palermo je bila uničena tudi slovita cerkev sv. Cite v via Squarcialupo. Cerkev je bila sezidana v letu 1586 do 1603 ter je bila posebno znana po oratoriju sv. Cite, delu umetnika Serpotte.

* **Tečaji za mehanike in sprevodnice.** V Milanu so te dni osnovali tečaje za mehanike, katere bodo obiskovali mladeniči, stari 15 do 17 let in ženske od 18. do 25. leta starosti. Poleg tega poslujejo tečaji za enske sprevodnice. V tečaje te vrste imajo dostop ženske od 18. do 42. leta.

* **Truplo v laguni.** Skupina mehanikov, zaposlena v mehanični delavnici pri Margheri v Benetkah, je opazila v laguni truplo, ki so ga valovi premetavali sem in tja. Potegnili so truplo iz morja ter dognali, da je bil pokojnik Giuseppe Škerlj iz nekega kraja pri Poli. Škerlj, ki je bil pri vojakih, je izginil v božični noči. Sodijo, da je v temi zabredel v vodo.

* **Usoda starke.** V Pralungu pri Bielli se je pri hoji po stopnicah ponesrečila 62letna Cecilija Costa. Starka je obiskala svojo umirajočo sestro ter je odšla iz stanovanja, da bi nekaj naročila svojim sosedom. Pri tem se je spodtknila in padla tako nesrečno, da si je pretresla možgane. Dobri ljudje so jo pobrali in jo odnesli v bolnišnico, kjer je čez dve uri umrla.

* **Pevka pred sodiščem.** Italijanska pevka Gina Cigna je sklenila v decembru 1938 z založništvom Corbaccio pogodbo glede objave njenih spominov. Rokopis bi bila morala izročiti založništvu leta 1939. Tega roka pa se ni držala, zato je založba naperila proti Cigni tožbo ter zahtevala odškodnino v znesku 100.000 lir. Pevka se je zagovarjala pred sodiščem, da ni mogla napisati spominov ter izročiti rokopisa zaradi živčne izčrpanosti. Da si ne bi zaradi tega pokvarila kariere, je o tem molčala. Poleg tega, pravi toženka, pa bi knjiga itak ne šla v denar zaradi vojne. Sodnik je zahteve založništva odklonil, češ da ni imelo nobenih stroškov in nobene izgube.

IZ LJUBLJANE

u— **Pepelnica nam je prinesla sivo vreme,** kakor se za tak spokorniški dan spodobi. Ker pa se je ozračje umirilo, je temperatura prav znosna. Na pustni torek, ko nam je sijalo sonce zlasti popoldne, smo imeli 9.2 stop. C. V pepelničnem jutru živo srebro ni padlo pod ničlo kakor prejšnja jutra, marveč se je ustavilo na 2.8 stop. C. Nebo je bilo že ponoči zamreženo in je zjutraj nekoliko pršilo, popoldne pa se je popolnoma zjasnilo. — Pustni torek je v Ljubljani minil skromno in spodobno, kakor se to za današnji čas spodobi. Pač pa so bile Francke in Fanike, ki so letos godovale ravno na ta veseli dan, deležne cvetja in prisrčnih čestitk. Na pepelnico pa je letos godovalo 40 mučenikov.

u— **Nov grob.** Za vedno je zapustil svojce železniški uradnik v pokoju g. **Karel Lipovšek.** K zadnjemu počitku ga bodo spremili v četrtek ob 16. iz kapelice sv. Jakoba na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. Naj v miru počiva! Svojcem izrekamo naše odkritosrčno sožalje.

u— **Pravoslavni župni urad sporoča,** da bo izpoved in obhajilo za vse učence osnovnih in srednjih šol na Todorovo v soboto, dne 13. marca o pol deveti uri. Ravnatelji šol so naprošeni, da o tem obveste pravoslavne dijake, ki imajo zapovedan post v sredo, četrtek in petek, 10., 11. in 12. marca.

u— **Prof. Saša Šantel** bo praznoval prihodnje dni 60 letnico svojega življenja. Njegovo ime je v našem kulturnem življenju dobro znano in visoko spoštovano. Udejstvuje se kot slikar-umetnik, kot organizator našega umetniškega življenja, pa tudi kot velik prijatelj glasbe in ustvarjajoči umetnik tudi na tem polju. Tako je napisal mnogo skladb za zbor, samospeve, pa tudi za različne zasedbe v orkestru. Večino njegovih orkestralnih del je izvajalo Orkestralno društvo Glasbene Matice, katerega zvest član je skladatelj. Vodstvo naših simfoničnih koncertov je smatralo za svojo dolžnost, da počasti na svojem X. koncertu skladatelja Šantla, saj on to v polni meri zasluži, ker z največjo ljubeznijo sodeluje pri vseh naših smfoničnih koncertih. Prva točka prihodnjega simfoničnega koncerta je Šantlova Suita za godalni orkester, ki se bo ob tej priliki prvič javno izvajala v celoti. Poleg Šantla so na sporedu še Tartini, Schubert in Liszt. X. simfonični koncert pod vodstvom Draga Maria Šijanca bo v ponedeljek 15. t. m. v veliki unionski dvorani. Začetek ob pol 7. uri zvečer. Predprodaja stojišč je danes v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Mojster Fran Klemenčič** je s svojo odlično razstavo dosegel tudi velik moralen uspeh. Na ogled je postavil 18 krajin in tihožitij, s katerimi je izpolnil ves prostor treh izložb Kosovega salona v prehodu nebotičnika. Razstava bo odprta do konca meseca.

Žalni venci, poročni šopki, aranžmaji in cvetje »ROŽA« cvetličarna

u— **Vrbe se odevajo v pomladni okras** in so v veselje človeškemu očesu pa v naslado čebelam katerim so najboljša paša. Nedavno tega smo objavili vsega upoštevanja vreden poziv, naj ljudje ne trgajo vrbovih vej, ker s takim ravnanjem oškodujejo čebelji rod. V »Slovenskem čebelarju«, ki je izšel za marec, pa čitamo še naslednji poziv: Zboljšujte čebeljo pašo! Društvo ima naprodaj več tisoč vrbovih sadik, eno in dvoletnih. Zasadite z njimi vsak neobdelan prostor v bližini čebelnjaka. Vsaka čebelja družina imej vsaj po eno vrbovo drevo ali grm.

u— **Kvartet Poltronieri,** ki je v Ljubljani že dvakrat koncertiral z največjim umetniškim uspehom, bo ponovno prišel k nam prihodnji teden in bo imel svoj komorni koncert v sredo 17. t. m. ob pol 7. uri v veliki filharmonični dvorani. Na koncert znamenitega komornega združenja iz Milana že danes opozarjamo, na sporedu ima godalne kvartete, ki so jih napisali mojstri: Boccherini, Beethoven in Smetana. Predprodaja za koncert kvarteta Poltronieri bo od petka zjutraj dalje v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Velika križanka** je spet objavljena v »Domovini«, ki je pravkar izšla. Ker vemo, da se Ljubljančani kakor deželani zelo zanimajo za te vrste razvedrilo, ker je ne samo zabavno, temveč tudi poučno, jih opozarjamo na »Domovino«, ki bo poslej redno vsak teden prinašala veliko križanko. Njene križanke so vsekakor posebnost, ker so lahko rešljive, so brez učene navlake in ne zahtevajo od reševalca, da bi segal po leksikonih ter se ob reševanju bolj jezil kakor zabaval. Sicer pa ima »Domovina« vselej tudi kopico drugega zabavnega gradiva, podlistke, velik roman, poučne članke in posebno rubriko za ženski svet. »Domovina« je najcenejši slovenski tednik, saj stane posamezna številka samo 60 stotink.

u— **Namesto venca** na grob blagopokojnemu g. Ivu Šubicu, magistr. direktorju v Celju, je podaril 200 lir Društvu slepih g. dr. Stane Vrhovec, zobozdravnik v Ljubljani.

u— **Delo na cesti.** Prijazno Oražmovo ulico ob spodnjem delu tobačne tovarne, ki veže Tržaško cesto s Cesto v Rožno dolino, je v zadnjem času obrasla mlada travica. Delavci so travo iztrebli, jarek ob cestišču pa uredili, da bo mogla voda pravilno odtekati. Posut je bil tudi hodnik za pešce.

Iz Gorenjskega

Vitez železnega križa major Schmidt je bil ob prihodu na Jesenice svečano sprejet na kolodvoru. Učenke meščanske šole so pele in deklamirale. Sledil je slavnostni sprejem v veliki dvorani Doma stranke. Major Schmidt je opisoval svoje doživljaje na fronti. Z večjim spremstvom se je odpeljal v Kranj, odtod pa v Radovljico in na Bled. Obiskal je tudi Tržič in se je vpisal v častno knjigo mesta.

O uradnem obisku pokrajinskega namestnika dr. Rainerja v kamniškem okrožju prinaša gorenjski tednik od 10. t. m. daljše poročilo. Najprej je obiskal Dob, nato Moravče, Lukovico in Motnik, odkoder se je pripeljal v Kamnik. Tu so v 52 prostorih nastanjeni vsi uradi, ki jih je dr. Rainer pregledal. Naslednji dan se je odpeljal v Kamniško Bistrico, kjer si je ogledal lovski gradič in turistovski hotel ter se posvetoval o poznejši uporabi teh dveh poslopij. V Domžalah je dr. Rainerja sprejel mešani šolski zbor, ki mu je pel nemške narodne pesmi. Po ogledu krajevne skupine v Črnučah se je dr. Rainer poslovil od kamniškega okraja. Podrobno poročilo s slikami prinaša tudi »Kärntner Zeitung« v zadnji nedeljski številki, 7. t. m.

»O čem si mora biti vsak Gorenjec na jasnem?« Na to vprašanje odgovarja z dolgim uvodnikom v gorenjskem tedniku njegov urednik Friderik Horstmann, ki zaključuje: »Vsak Gorenjec si mora danes biti na jasnem v tem, da mu je danes treba zavzeti le eno nedvoumno stališče: Hitler ali Stalin, kakor se je pokrajinski namestnik dr. Rainer izrazil pred kratkim v Borovljah. Merodajni krogi dobro vedo, kje sedé pravi in kje hinavski prijatelji in vsi poskusi prikrivanja so zaman. — Nemčija je voljna ustvariti na Gorenjskem končno veljavne razmere. — Podelitev državljanstva kakor tudi razni socialni zavodi so trajni in nihče ne misli na to, da bi jih kdaj razveljavil. — Ampak veljajo le za onega, ki se je s poštenim srcem izjavil pripravljenega sodelovati pri nemškem delu obnove. Polovičarstva ne bomo trpeli. Stališče prebivalstva, ki ga samo zavzema danes, bo pogoj za vse kar je nameravano v bodočnosti. V tem si mora biti vsak Gorenjec na jasnem. Danes je treba zavzeti jasno stališče.

Na vzhodni fronti so padli koroški rojaki: vojni prostovoljec Franc Alfred Habernigg, pešadijski poročnik, odlikovan z železnim križcem, 21letni desetnik Alfonz Ester, 31letni Janez Oitzl, 29letni naddesetnik Gustav vitez Gröller, 23letni planinski desetnik Alojz Illwitzer in oklopniški poročnik Werner Feiden, odlikovan z železnim križcem.

Novi grobovi. V Komendi je umrl v starosti 64 let g. Ferlinand Vode, posestnik, veletrgovec in gostilničar. Pogreba, ki sta ga vodila dva župnika, se je udeležilo veliko število prebivalstva. — Na Jesenicah je umrl železniški strojevodja Herman Gvardijančič. Pogreb je vodil župnik Hönigmann. Nadalje je umrl pri Jesenicah Andrej Flajs, obveznik delovne službe. V Kranjski gori je umrl najstarejši mož v občini Peter Štrukelj. Pokojnik se je rodil 7. julija 1848 in je bil torej letos dosegel 95. leto. Na Brezjah sta umrla Marija Vidičeva in Mihael Mokorel, v Tržiču 52letni Ivan Radon in 62letna Neža Megličeva, v Kamniku Jože Glušič, Florjan Sovinšek, Janez Homovec, Ivana Bernotova, Alojz Zupanc in Luka Smrečnik. V Kokrici je umrl Jože Rotar.

»Enotna Koroška ne sme biti nikoli ogrožena.« O tem je govoril pokrajinski namestnik dr. Rainer na velikem zborovanju v Dobrli vesi v velikovškem okraju. Izvajal je: Vse struje, naperjene proti koroški deželi in njeni enotnosti, bodo strahovito maščevane. Nihče ne more trditi, da bi bilo tu ob gotovih dogodkih na Koroškem in na Gorenjskem šlo za narodnostna gibanja. Tudi tu je bil in je na delu zgolj boljševizem. Koroška koraka strnjena v vrsti vseh nemških rodov.

Iz Spodnje Štajerske

Razstava v spomin skladatelja Huga Wolfa je prirejena v mestni knjižnici v Celju. Na ogled so rokopisi pokojnega skladatelja, fotografije njegovega rojstnega kraja in njegovih staršev, mojstrova fotografija, ko mu je bilo 29 let, neka poznejša portretna risba in plastika, ki jo je napravil Maks Oswatitsch. Nadalje so razstavljene različne izdaje pokojnikovih del. Med njimi je tudi skladba, ki jo je prispeval Hugo Wolf v prid zgradbi Nemškega doma v Celju.

Novi grobovi. Pred Leningradom je padel oklopniški desetnik Kurt Kossär iz znane celjske družine. V Mariboru so umrli 81letni zasebnik Anton Lešnik, 71letna Marija Stanoga-Zidarjeva, ki je bila odlikovana z zlatim materinskim križcem, Erik Spelec, Marija Pivka, hčerkica hrvatskega letalskega stotnika, 79-letna železničarjeva vdova Marija Winklerjeva, 59letna zasebnica Apolonija Arnuševa in narednikov sin Peter Praš. V okolici Maribora sta umrla 87letna zasebnica Ivana Lešnikova in poštarjeva hčerka Marija Kostrevčeva. V Mozirju je umrla 76letna gospa Alojzija Šušterjeva, ki ima sorodnike tudi v Ljubljani.

O sadjarski in vinarski šoli v Mariboru ter o njenem sedanjem stanju je obširneje poročal mariborski dnevnik preteklo nedeljo. V šoli se vzgaja kmetovalski in vinogradniški naraščaj s Spodnjega Štajerskega pa tudi iz ostale dežele. Šola ima 220 ha posestva in je lani praznovala 70letnico. Vodi jo dvorni svetnik Jentsch, ki je bil njen ravnatelj že od leta 1910 do 1914.

Dva skupna koncerta simfoničnih orkestrov v Celju in Trbovljah bosta prirejena v petek in soboto, 12. in 13. t. m. Prvi bo v Celju, drugi pa v Trbovljah. Združeni orkester šteje 70 glasbenikov in bosta izmenoma dirigirala glasbena ravnatelja Gustav Müller iz Celja in Konrad Stekl iz Trbovelj, ki sta v stalnih stikih. Na sporedu so: Mozart, Händel in Beethoven s sedmo simfonijo.

Pri polaganju kablja se je ponesrečil 58letni delavec Matija Knaflič iz Slivnice pri Mariboru. V jami ga je zasulo in si je zlomil levico. Na kolenu se je nevarno poškodovala 18letna kmečka hči Marija Vračko iz mariborske okolice. 28letni uradnik Viktor Štefanec s Pobrežja je padel s kolesa in si zlomil levo nogo. Desno oko si je nevarno ranil 12letni Erik Obermeier iz Maribora, pri padcu pa se je nevarno poškodovala 66letna Elizabeta Gabrovčeva s Selškega vrha.

Popolno žrtvovanje štajerskega kmetijstva. Ob pričetku pomladnih del so se sestali v Gradcu okrožni kmetijski vodje in vodje prehranjevalnih uradov s Spodnjega Štajerskega. Izpregovoril jim je pokrajinski namestnik dr. Überreither, ki je orisal velike naloge, katere bo nemški narod lahko zmagal samo s povečanim delom v popolnem vojnem žrtvovanju. S prepričevalnimi besedami je pozival zbrane, naj zastavijo vse sile, da bo kmetije na vsem Štajerskem dale kolikor največ mogoče. Sledila so podrobna poročila referentov o stanju v posameznih gospodarskih panogah na Štajerskem.

Zopet smo dobili novo pošiljko izredno lepih gramofonskih plošč

Posnetki najnovejših šlagerjev na ploščah:
ODEON, TELEFUNKEN, FONIT, POLYDOR, BRUNSWICK i. t. d.

Zastopani: **Peter Kreuder, Boulanger, Zarah Leander, Semprini, Kramer, Natalino Oto i. t. d.**

NAJSLAVNEJŠI SVETOVNI ORKESTRI!

EVEREST v Prešernovi ulici štev. 44

OGLED NEOBVEZEN! OGLED NEOBVEZEN!

Novo četrtletje Dobre knjige

V treh knjigah bosta izšla dva sijajna romana

V začetku prihodnjega tedna bo izšel roman naše, pri čitajoči publiki že splošno priljubljene zbirke »Dobra knjiga«. Bo to danskega pisatelja H. P. Jacobsena zgodovinski roman **»Borba z bogovi«.** Prepričani smo, da bo sprejet z velikim zanimanjem. Z njim bo **zaključena drugo četrtletje Dobre knjige.**

V tretjem četrtletju te zbirke odličnih romanov bo izšlo najprej **v dveh knjigah epohalno delo Louisa Bromfielda »Veliko deževje«,** roman iz sodobne Indije, sledil pa bo **roman »Nihče se ne vrne«, znane italijanske pisateljice Alba de Cespedes.** Oba slovita romana zaslužita v polni meri ime »dobra knjiga« in bosta brez dvoma kakor drugod po svetu tudi pri nas navdušila vse, ki ju bodo čitali.

Alba de Cespedes

»Nihče se ne vrne«

Roman je dosegel doslej 14 izdaj v Italiji in je preveden že v 17 tujih jezikov. Je to velik roman o mladih ljudeh. Pred nami se razvija usoda ne samo glavnih junakinj osmih deklet, marveč tudi cele vrste drugih ljudi, ki so v zvezi z njihovim življenjem. Različni značaji in različne usode, dekliške sanje, majhne življenjske drame, izvrstno zajeti dogodki, ki se vrste s filmsko hitrostjo, krasni opisi narave — vse to je mojstrsko podano v tej umetniško zreli knjigi. **Knjiga nas nauči spoznavati življenjsko resnico, da se ne more nihče vrniti v prejšnje življenje, da ni več poti nazaj, marveč samo naprej, pa naj bo tam slabo ali dobro!**

Louis Bromfield

»Veliko deževje«

Roman uživa svetovni sloves in je preveden že skoraj na vse evropske jezike. Pisatelj je dolgo živel v Indiji in je štiri leta pisal svoj roman. V njem zaživi pred nami ta čudovita, za nas pravljična dežela, o kateri pravi sam pisatelj, da je dežela divjih pretiravanj, kjer sta okrutnost okrutnejša in lepota lepša, kakor kjerkoli drugje. Kajti to je dežela žgočega sonca, izsušenih ravnin in divjih nalivov, kjer ni nikoli popolnega miru, dežela, polna kač in divjih zveri, poplav, suš in potresov, dežela, kjer je narava pošast, ki je ljudje ne morejo ukrotiti. Osebe v romanu, domačini in Evropci, so tako mojstrsko opisani, vsebina dela je tako zanimiva in napeta, da bo spadal ta roman med najboljše knjige, kar jih izide v letošnji zbirki.

* * *

Roman »Veliko deževje« bo obsegal, kakor rečeno dve knjigi od katerih bo vsaka imela okrog 350 strani. Izšli bosta hitro zaporedno prva v drugi polovici aprila, vsekakor pred Veliko nočjo, druga pa takoj v začetku maja, tako da bodo čitatelji celotni roman lahko brali brez motečega čakanja na nadaljevanje. Roman »Nihče se ne vrne« bo nato izšel sredi junija in bo tudi imel okrog 350 strani.

Naročite se na «Dobro knjigo»

Romani DK se tiskajo v omejeni nakladi, kolikor je pač prijavljenih naročnikov ker je le na ta način riziko zmanjšan na najnižjo mero in je s tem omogočena tako nizka cena. Prvi trije romani DK so zato že razprodani četrti in peti pa so na razpolago le še v nekaj izvodih. Ako si hočete zagotoviti, da boste gori navedene romane zanesljivo dobili in to še **po znatno znižani ceni,** se torej naročite na »Dobro knjigo«, ki vam bo prinesla **vsak mesec nov zanimiv roman.**

Kakor doslej bodo romani DK tudi v tretjem četrtletju na razpolago v dveh izdajah, v **broširani** in **vezani.** Slednja bo obenem tiskana na boljšem papirju, vezana pa odslej v polplatno. Mesečna naročnina, ki odgovarja **ceni za eno knjigo,** bo znašala za romane DK od aprila dalje

a) **za naročnike »Jutra« in »Slovenskega naroda« 10 lir za broširano in 20 lir za vezano izdajo,**

b) **za ostale naročnike DK 11 lir za broširano in 22 lir za vezano izdajo.**

V podrobni prodaji bo cena knjigam za približno 30% višja.

Naročnike sprejemajo v Ljubljani uprava naših listov v Narodni tiskarni in njeni inkasanti v Novem mestu pa podružnica »Jutra« in »Slovenskega naroda«. Iz ostalih krajev se naročniki lahko javijo po pošti.

Vse dosedanje naročnike, ki bi iz kakršnega koli razloga nadaljnjih romanov DK ne želeli več prejemati, prosimo, da to sporoče ob prevzemu knjige za marec ali pa svojo odpoved najkasneje do konca t. m. sporoče upravi naših listov. Od kogar do 31. marca odpovedi ne bomo prejeli, ga bomo smatrali za naročnika tudi za novo četrtletje naše zbirke.

Prosimo vse naročnike, da ohranijo »Dobri knjigi« svojo naklonjenost ter opozarjajo nanjo tudi svoje prijatelje in znance.

Toda roman o malem starinskem svetu, ki je bil filman in smo ga še nedavno gledali, je po sodbi poznavalcev Fogazzarove umetnosti njegovo najboljše in najbolj reprezentativno delo. Je majhen dragulj velike italijanske literature. Vsebina romana, njegova miselnost, široka koncepcija, izredno lep in svojevrsten stil plastično izrezane podobe, bogata domiselnost, vse to je na umetniški višini in prežeto z globoko človečnostjo, tako da ga še danes, v viharju, ki lomi svet, prebiramo z enakim zanimanjem, kakor so ga brali pred necelimi petdesetimi leti, ko je bil spisan in objavljen, najsi je danes njegova problematika že nekoliko zastarana. »Mali starinski svet« je prav za prav prva knjiga nameravane Trilogije, katere nadaljnji dve knjigi (»Mali sodobni svet« in »Svetnik«) zaostajata za prvim romanom.

V »Malem starinskem svetu« je obdelano tiho, intimno življenje ljudi na predvečer Risorgimenta, ko se ni na videz nič dogajalo, v resnici pa se je godilo toliko tega, da nam more vse odkriti in reliefno prikazati samó pero nadarjenega in resničnega umetnika kakor je Fogazzaro.

*

Dejanje romana se odigrava na Luganskem jezeru, kjer živi pri ošabni in skopi stari markizi Orsoli Maironi njen vnuk Franko, sanjar, romantik, verski zanesenjak, ki posnema tuje verze, zbira stare brezpomembne slike, igra čustvene sonate v mesečini, se iskreno navdušuje za italijansko zedinjenje in vroče ljubi siromašno dekle Luizo Rigeyevo, pri tem pa skrivoma študira pravo. Mladenič pač dobro ve, da bi njegova babica nikdar ne dovolila poroke z Luizo, zato se pripravlja za samostojno življenje.

Luiza, siromašno, pametno dekle, živi v sosednem mestecu z bolehavo in pobožno materjo. Terezo. Gmotno podpira obe ženski Luizin ujec, inženir in državni uradnik Peter Ribera. V tem času je pripadala Lombardija avstrijski monarhiji, ki je zatirala v kali sleherno svobodoljubno težnjo svojih italijanskih podložnikv. Luiza iskreno ljubi Franka in se dobro zaveda vseh težav, ki jo čakajo v tem zakonu. Ko se zdravstveno stanje njene matere nagloma poslabša, privoli v Frankovo željo in se na skrivaj poročita. Franko potihoma upa, da bo naposled le zlomil odpor svoje babice, te brezčutne in ošabne starke, vendar se zgodi tako, kakor se je bala Luiza že od prvega trenutka: stara markiza je Franka razdedila in prepustila njegovo malo rodbino popolni bedi. Zdaj se je za njo zavzel Luizin ujec, medtem ko je mati umrla. Toda stara markiza, sicer najlojalnejša podložnica avstrijske monarhije, ne da miru. S svojimi dobrimi zvezami in preko zaupnikov napravi politično afero, saj pač predobro pozna prevratno mišljenje svojega vnuka. Zaradi tega je kompromitiran inženir Ribera, ki ga — čeprav ni nič kriv — vržejo iz državne službe. Zadela ga je mržnja stare markize, ker je podpiral Frankovo obitelj. Tako se beda mladih zakoncev še bolj poveča. V tem pa dobita hčerkico Marijo.

Frankov prijatelj, stari profesor Gilardoni, ima po naključju duplikat oporoke Frankovega deda; po tej oporoki naj bi bil splošen dedič vsega njegovega imetja vnuk Franko, nikakor pa ne stara markiza. Za ta duplikat ne ve nihče, razen profesorja Gilardonija, in ta ga pokaže nekega dne Franku. Mlad mož pa je preponosen, da bi zadevo izkoristil in niti ne dovoli tega Gilardoniju, ki kljub temu skuša storiti kaj v prid Frankovi siromašni rodbini. Toda namesto uspeha občuti Gilardoni posledice markizine železne pesti: avstrijska policija začenja tudi njega preganjati kot politično nevarnega človeka. Ko Franko spozna naposled vso brezupnost svojega položaja, emigrira v svobodni Piemont, v Torino, da se tam posveti svojim političnim idejam in rodoljubnemu delu, ker kaže, da so na vidiku veliki dogodki. Luiza ostane sama z malo Marijo in ujcem Petrom ter se trudoma prebije skozi življenje.

Naposled izve tudi Luiza za duplikat oporoke. Ima nenavadno razvit čut pravičnosti, a brez tistega Frankovega velikodušja, saj vidi, da tako samo koristi pohlepnim in hudobnim. In v trenutku, ko se ji prvič ponudi prilika, da se upre stari markizi, se zgodi težka žaloigra: njena triletna Marija se po nesrečnem naključju utopi v jezeru. Luizina bolest zaradi tragične izgube otroka poglobi še bolj prepad medsebojnega neumevanja med Luizo in Frankom, ki išče tolažbe v verski zanesenosti. Franko se na skrivaj vrne domov, vendar se mora zaradi političnih preganjanj takoj skriti in se rešiti s ponovnim ubegom v Piemont. Smrt male Marije naposled omaje ledeni mir stare markize, a ne toliko zaradi tega, ker bi jo pekla vest, kolikor zaradi strahu pred kaznijo na onem svetu, in si zaželi, da bi videla Franka. A starka je dosledna v svojem napuhu: ob priliki njunega srečanja, ko so tuji preganjalci že na sledi za Frankom, mu velikodušno odpušča, namesto da bi sama prosila odpuščanja. S tem pa se položaj ni spremenil, ker Luiza tudi nadalje odklanja slehern stik s staro markizo.

Roman se končuje s spravljivo vedrino. Luiza se ponovno prebuja v življenje, premagujoč svojo težko potrtost, in postane v drugič mati, Franko pa odhaja v osvobodilno vojno. Njun stari dobrotnik, ujec Ribera, umira s tihim spoznanjem, da je njegova življenjska naloga končana in da se za njiju začenja novo življenje.

Poleg glavnega ogrodja in njegovih nosilnih stebrov je v romanu še vrsta zanimivih oseb, značajev in dogodkov, orisanih z globoko čustvenostjo in prepletenih s prelepimi opisi narave, posebej še severnoitalijanskih jezer. Cele plasti so prežete s fino, ponekod celo dramatično liriko in jih lahko štejemo med najlepše strani italijanskega slovstva. Delo preveva svobodoljuben duh, poln iskrenega in resnično rodoljubnega zanosa.

Antonio Fogazzaro je izrazito katoliški pisatelj po svoji miselnosti in po vsem svojem pogledu na svet, pa izprepleta tudi slovstvene stvaritve s takimi nazori. Vzlic temu ne najdeš v tem romanu kakršne koli tendenčnosti, zakaj Fogazzaro se kot človek, ki je pisal to delo, ni nikdar izneverim umetniku, tako da je objektivno orisana stvarnost prekosila vse drugo in umetnina je zares ostala umetnina.

— a.

ZAPISKI

Mojstri pozne gotike

Nemška akademija je priredila v torek za svoje članstvo in povabljene goste predavanje lektorja dr. A. Königa iz Zagreba o kiparjih poznega srednjega veka. Poleg predavateljevih umetnostno-zgodovinsko poglobljenih in formalno lepo zaokroženih izvajanj se je predavanje odlikovalo po večjem številu vešče odbranih skioptičnih slik. Iz množice kiparjev, ki označujejo pozni srednji vek, si je predavatelj izbral tri najpomembnejše mojstre pozne nemške gotike: Veita Stossa, Michaela Pacherja in Tilmana Riemenschneiderja. Veit Stoss, čigar rojstni kraj ni dognan (* okrog l. 1438 † 1533 v Nürnbergu) je deloval v letih 1489 do 1496 v Krakovu in je tu zapustil najpomembnejše sledove svoje nadpovprečno močne umetniške osebnosti. Predvsem je to čudovit oltar v prekrasni Marijini cerkvi, dalje nagrobnik poljskemu kralju Kazimirju itd. Predavatelj je s podrobnimi posnetki in razlago osvetlil zlasti Marijin oltar z njegovimi poglavitnimi značilnostmi. Tirolca Michaela Pacherja (1435—1498) štejejo takisto med mojstre pozne nemške gotike. Med njegovimi deli, ki jih je označil predavatelj v svojem pregledu, je posebno značilen oltar v St. Wolfgangu am Adersee. Pri obeh obravnavanih mojstrih presenečajo predvsem nekatere izredno realistične in že močno individualizirane upodobitve človeškega telesa; videti je, da so se že močno oddaljile prevladujočemu duhu gotike, čeprav so detale še vedno v njenem stilnem okviru. Tretji izmed obravnavanih mojstrov, iz Osteroda na Harzu potekajoči Tilman Riemenschneider (1460—1531) je, upoštevajoč sicer že potrebo realističnega študija človeškega telesa, dal svojim figuram posebno značilno poduhovljenost. Med njegovimi deli je posebno značilen kip Adama in Eve, ki se sedaj varuje v Luitpoldovem muzeju v Würzburgu. — Predavanje dr. A. Königa je odpiralo poslušalcem zanimive poglede ne le na to trojico mojstrov, marveč tudi na vso značilnost poznogotskega umetnostnega izraza v Nemčiji. Večer je otvoril in zaključil prof. dr. Swoboda.

Naša Gogoljiana

Bibliofil nam piše v zvezi z izidom **N. V. Gogolja »Ukrajinskih povesti«** (v prevodu Fr. Terseglava):

Ne bo odveč, da predložimo pri tej priliki za naše bibliofile seznam naših Gogoljian, ki so izšla v knjižni ali drugače v bolj

Usmerjene čebele

Ravnatelj zoološkega zavoda v Monakovem, prof. dr. von Frisch poroča o poizkusih, katere je napravil s čebelami, katere je s pomočjo dišav skušal usmeriti k določenim rastlinam. Pri svojih eksperimentih se je profesor oprl na verjetnost razlikovanja, s katerim razpolaga o čebele v svojem okusu in vonju. Na podlagi hrane v obliki sladkorne raztopine, ki je vsebovala vonj, gotovih cvetov in čiste sladkorne raztopine, ki je bila privzela določen vonj, je eksperimentator izvabil, oziroma napotil čebele k določenim vrstam cvetja. Ko so se čebele vrnile v panje, so takoj obvestile svoje tovarišice ter jih poslale k naznačenim virom s pomočjo posebnih pregibov z nožicami, nekakšnim krožnim plesom. Tako je bil polagoma alarmiran ves panj in se je posrečilo izvabiti čebele na vedno nove cvetove. Pri tem se je tudi pokazalo da so čebele zelo sprejemljive za novosti, kajti čim jih je vonj izvabil k rastlini, kjer se jim je obetal med, so letele naravnost tja ter so pustile vse druge rastline ob strani.

Na tej podlagi je prof. von Frisch zgradil svojo teorijo o usmerjanju čebel. Izvabljal je čebele na polja s posebnimi kmetijskimi rastlinami. Hotel je dognati, če se bo na ta način čebelji roj v večjem številu udeleževal medenih poletov in če bodo imela bolj obdelana polja od tega kake koristi. Poizkusi so bili kronani s popolnim uspehom. Čebele so se v mnogo večjem številu udeleževale poleta na polje, kjer se jim je obetalo več medu kakor drugod. Na ta način je dognal poskuševalec še nekgo drugo korist: izračunal je, da se bo stvar obnesla tudi pri izdatnejšem pridelovanju semen, kar se je v resnici tudi zgodilo.

Na podlagi teh poizkusov so v lanskem poletju napravili večje eksperimente z raznimi koristnimi rastlinami, n. pr. z makom, rdečo deteljo i. t. d. Vsi ti poizkusi so prinesli izredno poučne zaključke, ker so pokazali, da se z dirigiranim čebelarstvom lahko dosežejo izdatnejše žetve. Letos poleti se bodo poizkusi nadaljevali in upajo, da se bodo njih ugodni rezultati še povečali.

Repatica Whipple Fedtke

Dne 8. decembra lanskega leta je odkril zvezdoslovec Whipple iz Cambridgea, USA, tri dni za njim pa astronom Fedtke v Kraljevcu repatico, ki nosi danes ime svojega prvega in drugega odkritelja. Repatica v začetku svojega pojava ni kazala nobenih znakov, po katerih bi se dalo sklepati, da gre za znaten nebesni pojav. Nedavno, ko se je repatica Whipple-Fedtke najbolj približala soncu in zemlji, pa je bil njen sijaj tolik, da so komet lahko opazovali s prostim očesom. Kdor je repatico delj časa motril, je lahko razločil njeno megleno glavo z jedrom in dobro razviti rep. Opazovanje tega kometa je bilo brez posebnih težav zaradi tega, ker je bilo nebo dovolj jasno in ga niso zakrivali oblaki.

Nova repatica se je pojavila v bližini Velikega voza in Velikega medveda. Komet se nahaja na črti, ki veže zvezdi »gama« in »ipsilon« v ozvezdju Velikega medveda. Zvezda se prikazuje kot meglen stvor s podaljškom. Odkar je bila repatica odkrita, so znane zvezdarne širom sveta postale pozorne na njen pojav ter so sledile njenemu razvoju in spremembam v pogledu sijajine in nastajanja repa. Zvezdarne so repatico tudi posnele, kajti imele so za fotografiranje tri ure časa ob posebno ugodnih okoliščinah. V zadnjih dneh se je sijaj nove repatice tako povečal, da so uvrstili zvezdoslovci komet Whipple-Fedtke že v veličino razreda 3.5.

Nova repatica je bila najbližja soncu dne 6. februarja letošnjega leta ter je bila ta dan po računih opazovalca Möllerja oddaljena od sončne oble samo 115 milijonov kilometrov, zemlji pa se je najbolj približala na dan 20. februarja letošnjega leta, ko je bila od nas oddaljena okoli 60 milijonov km. Takrat ni še nihče pričakoval, da se bo sijaj nove repatice znatno povečal. Normalno se namreč dogaja, da se sijaj kometov po takozvanem perihelu poveča, ker začno iz kometov, ko se najbolj približajo soncu, izbijati plini v glavi, nato pa nastopijo pojavi luminiscence in fluorescence z jedrovitim zračenjem in naraščanjem repa. Pri repatici Whipple-Fedtke se je to zgodilo z znatno zakasnitvijo. Čez nekoliko dni se bo novi komet izgubil za prosto oko. Oddaljil se bo od nas tako silno, da bo mogoče repatico opazovati samo še s teleskopi, nato pa bo utonil v vsemirje ter ga ne bo več mogoče videti ne s prostim očesom, niti ga fotografirati s še tako občutljivim aparatom.

Radijski general

Z dekretom madridskega vojnega ministra je bil nedavno upokojen generalni poročnik španske vojske Queipo de Llano. Poročila javljajo, da se je to zgodilo zaradi tega, ker je Queipo de Llano dosegel predpisano starostno mejo 68 let. Upokojeni general ima za seboj zanimivo življenje, zlasti od španske državljanske vojne dalje.

Kot potomec starega uglednega plemenitaškega rodu v Asturiji se je odlikoval v svojstvu konjeniškega oficirja v dveh vojnah, prvič v špansko-ameriški vojni na Kubi, kjer je Španija izgubila svoje zadnje postojanke nekdanje imperialne veličine ter v Maroku proti rifskim Kabilom. Značilno je, da se je prav v Maroku začela akcija generala Franca, katere zunanji politični cilj označuje formulacija španske falange: »Hočemo ustvariti imperij — to je naše zgodovinsko poslanstvo«.

Za propagandistično pripravo tega programa ima Queipo de Llano velike zasluge. Že v prvih dneh maroške vstaje se je postavil na stran generala Franca. S svojim pogumom je pridobil Sevillo za maroške legije generala Franca, ki je potreboval zanesljivo oporišče na španski celini. Bilo je ravno med inspekcijskim potovanjem v Sevilli, ko je bil Queipo de Llano na dan 17. junija 1936 obveščen, da je v Maroku izbruhnila vstaja. Poveljujoči general v Sevilli se ni mogel odločiti, na katero stran naj se obrne. Tedaj ga je Queipo de Llano prestregel z izjavo, da »stoje njegove čete pred mestom« in da bo sam takoj prevzel poveljstvo nad Sevillo. Po tej izjavi je dal generala aretirati, nekaj vojakov, ki so mu bili pokorni, pa je maskiral z bradami ter jih posadil kot avantgardo generala Franca na štiri tovorne avtomobile, ki so vozili neprestano po ulicah Seville ter vzbujali videz, da je čet generala Franca ogromna legija. Ob istem času se je general Queipo de Llano poslužil radia, ki mu je ostal nadaljnja tri leta državljanske vojne zvest brez primere. S svojimi govori po radiu, ki so se iskrili od duhovitosti sarkazma in humorja, je general Queipo de Llano govoril prijateljem in sovražnim nasprotnikom ter s tem dosegel nič manjše uspehe, kakor če bi bil na bojišču z bajoneti in granatami.

Zaradi svojih zaslug je bil Queipo de Llano takoj poverjen s poveljstvom južne vojske ter je dosegel z njo pomembne uspehe. Vendar so ga ljudje bolj poznali zaradi njegovih govorov po radiu, ki so mu pridobili velike simpatije, tako da so ga Španci imenovali v svojem jeziku General de la Radio«. Ko se je končala državljanska vojna, se je zgodilo zares nekaj, o čemer se je prej samo govorilo: general Queipo de Llano je pršel ob glas, seveda samo v prenešenem pomenu besede. Namesto, da bi razvnemal svoje rojake z govori po radiu, je zapustil Španijo ter odšel v Italijo, kjer je do svoje upokojitve bil poverjen z vodstvom posebne vojaške misije.

Reka Mius

V nemških vojnih poročilih se zadnje čase večkrat omenja reka Mius. Ta reka se izteka vzhodno od Taganroga v Azovsko morje ter je 252 km dolga. Njeno porečje obsega 6677 štirjaških kilometrov in je eno najrevnejših porečij vzhodne Evrope. Rečica doseže, izvzemši rokav, kjer se izliva v morje, komaj 40 do 50 metrov širine. Seveda ta reka ni plovna, kajti pri normalnem vodnem stanju je njena struga komaj 30 cm globoka.

Približno 30 km nad izlivom v morje se obrne dotlej od severa proti jugu tekoča reka v jugozapadno smer. Tek reke je tako len, da prav zaradi njega ni ob Miusu nobenega pomembnega pristanišča. Ob izlivu Miusa leži Taganrog, ki ima za Mius podoben pomen kakor Rostov ob Donu. Seveda pa ladje v Taganrogu ne morejo pristati neposredno ob obali. Ostati morajo precej daleč od nabrežja zunaj v pristanišču.

V tej letni dobi je pokrajina ob Miusu čisto svojevrstna. Komaj zavejejo topli južni vetrovi, se prične tajati sneg na gričih doneske zemlje in ravna step vzhodnega teka Miusa se spremeni v močvirje. Tam, kjer je ležal prej sneg, nastanejo cela jezerca. Že v nekaj dneh pa se zopet spremeni obraz pokrajine. Voda se posuši in iz vlažne, črne, s sončnimi žarki nasičene zemlje začno izbijati trave, cvetovi in žita v višino. V nekaj tednih se pokrajina spremeni iz zimske v popolnoma poletno.

V vojni zgodovini je imela reka Mius ponovno značilno vlogo. Po zavzetju trdnjave Azov leta 1696 je Peter Veliki tukaj utrdil mejo proti Turčiji. Potem so morali Rusi reko Mius leta 1711 zapustiti. Leta 1918 so nemški vojaški oddelki prekoračili Mius, ko so prišli donskim kozakom na pomoč v borbi proti boljševikom. Leto dni po tem dogodku so se ob Miusu borili beli proti rdečim.

V sedanjem vojnem pohodu na vzhodu je bila reka Mius skoraj pol leta, od zime 1941/42 do poletja 1942 glavna nemška borbena linija na južnem odseku vzhodne fronte. Nemško poveljništvo in nemški vojak sta danes z reko Mius in pokrajino ob nji tako znana, da bosta lahko tukaj ukrenila zaradi obrambe vse, kar je treba z večjim uspehom kakor kdaj prej.

Nezakonska otroka milijonska dediča

52 letni težak Mauro Savella je do pred kratkim živel s svojo ženo in dvema sinovoma v skromni podstrešni sobici neke kmečke hiše pri Modeni. Ko je prišel na svet, so ga dali v sirotišnico, 6 let starega pa je vzela k sebi neka kmečka družina, kjer je ostal do nabora. Ko je odslužil vojaški rok, se je začel preživljati s težaškim delom na polju. Nikoli ni mogel doznati, kdo so prav za prav njegovi starši, vedel je samo to, da ima sestro Rozo, ki si je prav tako kakor on morala služiti trdi vsakdanji kruh. Sedaj pa je težak izvedel, da sta s sestro postala dediča 6 milijonskega premoženja, katerega sta zapustila neznana roditelja svojima nezakonskima otrokoma. Savella in njegova sestra sta podedovala 50 ha zemljišča, 3 hiše, krasno vilo ter ogromno denarja v gotovini.

Križem sveta

Hotel za otroke v Berlinu. V Berlinu so ustanovili poseben hotel, kjer prenočuje vsako noč 150 do 200 otrok. Večinoma so to otroci družin, katerih starši nimajo več strehe zaradi sovražnih letalskih napadov. Starši privedejo zvečer otroke v hotel, kjer prebijejo noč, zjutraj pa pridejo ponje ter jih pošljejo v šolo in po drugih opravkih.

215.000 km pota je napravil. Italijanski pismonoša Giuseppe Anfosso, ki je zdaj 82 let star, je nastopil službo leta 1892, ter je napravil po trikrat na teden v treh gorskih naselj'h 1200 m nad morjem po 27 km poti. V 51 letih službe se mož lahko ponaša z 215.000 km službenega pota.

Nemško predavanje v Triestu. Dr. Ulrik Schulz, eden izmed voditeljev berlinske »Ufe«, je v Triestu predaval o uspehih, ki jih je dosegel z lovsko kamero pri iskanju rastlin in živali. Predavanja se je udeležilo mnogo občinstva.

Skala, kjer se vsako leto kdo ubije. 13-letni rudarjev sin Franc Ladstätter iz Leobna se je odpravil z dvema tovarišema na Lessnerjevo steno nabirat cvetje. Upal se je predaleč nad prepad. Zdrsnil je in padel 16 metrov globoko. Počila mu je lobanja, čez nekaj dni je izdihnil v bolnišnici. Zdaj so bili vsi starši v Leobnu in okolici posvarjeni, naj ne puščajo otrok samih na Lessnerjevo steno, kjer se vsako leto kdo ubije. Razen tega je trganje planinskih cvetk strogo prepovedano.

Gozdni čuvaj jo je obstrelil. 42letna Tereza Drole iz Plume pri Gorizii je šla v gozdič pri Piedimonte nabirat drva. Nenadoma je počil strel in Drolejeva se je zgrudila. Strel je bil oddal gozdni čuvaj, ki je ranil žensko v desno koleno.

Zaradi kometa je padel z okna. 15letni Fausto Colombino iz Milana je hotel za vsako ceno videti komet Fedtke, ki se je jasno razločil na nočnem nebu. Vzel je daljnogled, ki si ga je bil izposodil pri znancih, ter se povzpel na okno. Pa je izgubil ravnotežje, padel skozi okno in si zlomil levo nogo.

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 11. MARCA 1943-XXI.

7.30: Napevi in romance. — 8.0: Napoved časa — Poročila v italijanščini. — 12.20: Plošče. — 12.30: Poročila v slovenščini. — 12.45: Pesmi in napevi. — 13.00: Napoved časa — Poročila v italijanščini. — 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v slovenščini. — 13.12: Pisana glasba. — 13.25: Prenos iz Nemčije. — 14.00: Poročila v italijanščini. — 14.10: Koncert radijskega orkestra — Simfonična glasba. — 15.00: Poročila v slovenščini. — 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 17.10: Pet minut gospoda X. — 17.15: Prenos iz dvorane zavoda za cerkveno glasbo. — 19.30: Poročila v slovenščini. — 19.45: Neapeljske pesmi. — 20.00: Napoved časa — Poročila v italijanščini. — 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30: Prenos iz gledališča »La Fenice« v Benetkah. — 21.30: Predavanje v slovenščini — 22.15: Zanimivosti v slovenščini. — 23.15: Poročila v italijanščini.

✝

Nenadoma je preminul moj ljubljeni soprog, oče, brat, stric in stari oče, gospod

JOSIP ŠTEPIC

peč. pomočnik

Pogreb nepozabnega dragega bo v četrtek, dne 11. t. m. ob 5. uri pop. izpred viške cerkve, na pokopališče na Viču.

Ljubljana, 10. marca 1943.

Žalujoča žena, otroci in ostalo sorodstvo

samostojni obliki, tako da jih bibliofil zbira pod skupno rubriko **Gogoljiana.**

1.) Revizor

a) Preložil Ivan **Vesel** 1884, **Slovenska** Talija 52. zv., 135 str.;

b) preložil Ivan **Prijatelj** z uvodom: Nekaj malega o Gogolju in njegovem »Revizorju«, 1921, Gledališka knjižnica I. zv., XVI—120 str. z risbama;

c) prevedel Ivan **Prijatelj**, priredila dr. Silva Trdina z uvodom in opombami v šolske svrhe, 1937, Cvetje iz domačih in tujih logov, 13. zv., 135 str.

2.) Mrtve duše.

a) **Poema**, preložil L. Podgoriški. Zabavna knjižnica II, 1887, 248 str.;

b) prevod Josipa **Vidmarja**, založba »Hram«, 1936.

3.) Taras Buljba

prevedel Vladimir **Levstik**, Ljubljana, 1910, založil Josip **Dežman**, 206 str.

Ista povest je izšla v LMS 1872.

4.) Božična noč, Plašč.

Poslovenil Miloradovič. Za uvod je razprava o ruskem realizmu. **Slovanska knjižnica** sn. 84—85, 1889, 172 str.

5.) Plašč,

uredil in izdal Josip **Jurčič**. V celem 8 zv. Listki IV. zv. str. 30—95. Poslovenil **Gorenjec**. Zvezek vsebuje še druga dva prispevka. Založila Narodna tiskarna 1873.

6.) Strašno maščevanje,

poslovenil I. A. **Glonar** in **Nos**, poslovenil **Gregorij C.**

Knjižnica Narodne založbe v Celju, I zv., 1908, 106 str.

7.) Strašna osveta.

Venec slovanskih povesti, VII. zvezek, str. 169 do 237 1902. Knjiga vsebuje v celem devet prevodov.

Prevode Gogoljevih del, ki so izšli v raznih listih, letopisih, gl. Šlebinger: **Slovenska bibliografija, str. 137 in Cvetje 13. zv. str. 9 i. sl.**

Oceno Gogoljevega dela kot umetnika je podal naš klasični pisec za rusko literaturo **Prijatelj** v svoji knjigi: Predhodniki in idejni **utemeljitelji** ruskega realizma, 1921, na str. 32 do 77.

Ta kratki pregled priča, da je bil **Gogolj** pri nas vedno rad čitan in udomačen pisec, saj sta **Revizor in Plašč** izšla kar v treh prevodih; **Osveta, Mrtve duše, Taras Buljba** po dvakrat, kar je gotovo razveseljiv pojav za naše skromne razmere.

Treba bo misliti na **zbrana dela** umotvorov N V. **Gogolja** v prečiščenih prevodih s potrebnim znanstvenim aparatom, da dobimo tako zaokroženo celotno izdajo, ki je vredna **Gogolja.** —c.

K jezikovni paši dr. M. Černiča smo še prejeli: Glede na »Jutro« 6. in 8. 3. naj navedem besede črnogorskega lovoslovca: »Volk pograbi brava za grlo, pod vratom, in ga zakolje z zobmi. Ako je ženski brav (ovca), mu iztrga vime, ker to mu je najslajše. Zato pastirji ovčico kolnejo tako: »Volk ti vime izpuljl (izdrl, popil)«. Kadar mora brava nositi daleč, mu volk izname drob in ga vrže, ali pa ga popade za vrat in ga vodi, a z repom ga bije odzadaj. Ako brav noče iti, ga zadavi, **si ga vrže na pleča** in ga nosi, držeč ga z zobmi za vrat. Črednik pravijo »Stari volk ima **ogoljen** hrbet od takih bremen«. Iz knjige: Mitar S. Vlahović, Lov u Kolašinu Beograd 1923, na str. 52/53 (poročal sem pred malo leti o takih trditvah v LOVCU). Kakor je videti se dr. Černič tu pa tam prenagli, tudi v jezikovnih vprašanjih **A. D.**

Ciklus Wagnerjevih oper v milanski Scali. V Scali igrajo sedaj ciklus Wagnerjevih oper »Götterdämmerung« in »Nibelungenring« z nemškimi pevci in pod muzikalnim vodstvom Franza von Hoesslina.

WILKIE COLLINS

Nezadosten dokaz

12

Detektivski roman

Poslušala sem ga raztreseno, ne da bi izgubila izpred oči svoj cilj.

»Veselilo bi me, ako bi mogla spoznati lady Clarindo,« sem odvrnila.

»Povabim vaju na kosilo, vas in lady Clarindo. Zvečer povabimo našo mlado primadono, da nam bo zapela. Kaj ko bi sestavila jedilni list — katere jedi so vam najljubše?«

»... V nadi,« sem nadaljevala ravnodušno, »da se vrneva na predmet, o katerem sva govorila danes ...«

Major se je prenehal smehljati. Njegova roka je izpustila pero, ki je hotel z njim zapisati moja najljubša jedila.

»Ali je zares potrebno, da se vračamo na ta neljubi pogovor?« je otožno vprašal.

»Le za trenutek. Hočem reči, da vam vaša prisega samo brani izdati skrivnost, ki jo moj mož tako skrbno skriva, niste pa prisegli, da mi ne boste odgovorili, ako se obrnem do vas s kako prošnjo.«

Major Fitz-David je zamahnil z roko, kakor da se hoče ubraniti tega, kar sem nameravala povedati.

»Stojte!« je dejal. »Stojte, draga gospa! Vidim, kam vodijo vaše prošnje in kaj bo iz tega, ako vam začnem odgovarjati. Šele danes me je vaš mož spomnil, in po pravici, da sem v rokah lepe ženske slab kakor biček. Prav je imel, popolnoma prav. Draga, predražestna gospa, nikar ne zlorabljajte svojega vpliva! Ne silite starega vojaka, da se izneveri svoji častni besedi.«

»Le eno besedo ...« sem dejala.

Major je sklenil roke, kakor v vroči prošnji.

»Čemu vztrajate? Jagnje sem, čemu me hočete žrtvovati? Priznam vašo moč, izročen sem vam na milost in nemilost. Zahtevajte ves svet od mene, a nikar ne zahtevajte, naj izdam prijatelja. Storil bi vse, da vas zadovoljim, vse razen tega. Priznam, da ste žrtev najpodlejše prevare. Ako bi vas videl, da ste na poti, da sami odkrijete to, kar vam Eustahij skuša prikriti, bi se čutil za ceno svoje časti primoranega, da vam ne pomagam pri tem odkritju, a niti z mezincem ne bi mignil, da bi vam onemogočil odkritje resnice.«

Oprijela sem se te njegove izjave.

»Dobro, major, poslužila se bom vaših izrazov. Ne prosim vas drugega kakor to, kar ste mi sami obljubili ...«

»Kaj sem vam obljubil?« me je vprašal nekam vznemirjeno.

»Ničesar takega, česar bi se morali kesati,« sem odvrnila. »Vas smem nekaj prositi? Predstavite si, da je ta hiša moja, mesto vaša.«

»Smatrajte jo za svojo!« je galantno vzkliknil; »vaša je od kleti do podstrešja!«

»Tisočkratna hvala, major! Smatrala jo bom ta trenutek za svojo. Nu, sami veste, da je radovednost ena izmed ženskih slabosti. Predstavite si torej, da me radovednost sili, naj si ogledam vsako stvar v svoji novi svojini. To je moja pravica, mar ne?«

»Gotovo.«

»Predstavite si torej, da grem iz sobe v sobo, odpiram omare, brskam po vsem pohištvu, v vseh kasetah, da delam vse to kot lastnica in hkratu kot radovedna ženska. Nič bolj naravnega, mar ne? Mislite, da bi imela srečo ... da bi našla kakšno stvar, ki bi me utegnila pripeljati na pravo sled, da odkrijem moževo skrivnost? Odgovorite mi z eno samo besedo: da ali ne?«

»Pomirite se!« je vzkliknil major.

»Da ali ne!« sem ponovila.

»Nu, prav! ... Da,« — je odvrnil čez trenutek.

To je bil odgovor, ki sem ga želela, a ne še dovolj jasen, da bi me mogel zadovoljiti. Čutila sem potrebo, napeljati majorja, da doda kaj posebnega.

»Ta «da» pomeni, da se nahaja tu neke vrste Arianina nit, ki vodi do skrivnosti?« sem vprašala. »Na primer kak predmet, ki ga lahko vidim, ki ga lahko potipam, ako ga najdem?«

Še vedno je razmišljal. Videla sem, da se mi je posrečilo zbuditi v njem zanimanje, pa sem potrpežljivo čakala, da razmisli svoj odgovor.

»Stvar, ki namigavate nanjo,« je dejal, »to Arianino nit, kakor ji pravite, lahko vidite in otipate, ako jo najdete.«

»V tej hiši?«

»V tej ... sobi.«

Bila sem zmedena, v glavi se mi je jelo vrteti. Srce mi je silovito utripalo. Hotela sem nadaljevati, a mi je bilo nemogoče, nisem bila zmožna napora. Sledil je dolgotrajen molk, nato je major, tudi ganjen, prvi izpregovoril.

»Sedite na to blazino, prosim, preveč ste razburjeni, pomirite se.«

Prav je imel, nisem se mogla več držati na nogah. Omahnila sem na blazino. Major je pozvonil in izpregovoril nekaj besed s slugo, ki se je prikazal na pragu.

»Dolgo sem že tu,« sem dejala z medlim glasom. »Vas ne motim?«

»Vi, da bi me motili!« je vzkliknil gentleman s svojim neodoljivim nasmeškom. »Pozabljate, da se nahajate v svoji hiši.«

Sluga se je vrnil s steklenico šampanjca in krožnikom kolačkov.

»To vino je bilo nalito nalašč za dame,« je dejal major. »Kolačke sem dobil naravnost iz Pariza. Storite mi veselje, okrepčajte se, in potem ...«

Utihnil je in me pazljivo pogledal.

»In potem, ker sva se zedinila, da ste tu v svoji hiši, bom najbrže jaz tisti, ki vas bo motil in ... pojdem iskat svojo primadono, vas pa pustim samo.«

Odgovorila sem mu s toplim stiskom roke.

»Mir vsega mojega bodočega življenja je odvisen od igre,« sem dejala. »Ko ostanem sama, mi bo vaše plemenito razumevanje dovolilo, da vse pregledam?«

Mignil mi je, naj pijem in naj pokusim kolačke.

»Predvsem želim, da ostanete popolna gospodarica same sebe. Okrepčajte se ... Potem bova govorila.«

Izpolnila sem mu željo. Ko sem popila malo tega pikantnega in odličnega vina, sem začutila v sebi novo odločnost.

»Zares tako živo želite, da vas pustim samo, da boste lahko preiskali to sobo?« je vprašal nato.

»Da; to je moja največja želja,« sem odvrnila.

»Jemljem nase veliko odgovornost, a storil bom to, ker sem iskreno prepričan, kakor ste tudi vi prepričani, da je ves mir vašega bodočega življenja odvisen od odkritja resnice.«

Po teh besedah je vzel iz žepa dva ključa.

Vaše sumnje bodo naperjene proti vsakim zaklenjenim vratom, ki jih najdete. V tej sobi so samo vrata omaric tu pod knjižno omaro in vrata delovne sobe, tam v kotu. Večji ključ odpira delovno sobo.«

S temi besedami je položil ključe na mizo.

»Doslej,« je povzel, »sem strogo izpolnjeval obljubo, ki sem jo dal vašemu možu in ostal ji bom zvest, pa naj bo uspeh vaše preiskave v tej sobi kakršen koli že. Zavezal sem se s svojo častjo, da vam ne bom pomagal ne z besedo ne z dejanjem. Ne dovolim si niti najmanjšega namigovanja. Se razumeva?«

»Gotovo.«

Okrog Izjuma

Ozemlje med Doncem in Dnjeprom je že od pradavnih časov stepa. Pičlo deževje pospešuje rast samo na bregovih rek, drugod je ozemlje ravninsko in se spušča od severovzhoda proti jugozapadu. Samo divja trava rase tod okrog, kjer so našli svoj življenjski prostor nomadska ljudstva, ki pasejo svoje črede. Skiti in Sarmati, Kasari in Pečenigi, Polovci in Tatari, vsa ta pisana druščina raznih rodov je napravila pot skozi južnoruske stepe je na svojih pohodih plenila mirne kmečke domove. Osrčje te pokrajine je mesto Izjum.

V 16. stoletju je bilo mesto Izjum zgrajeno kot oporišče pri pohodih v divjino in še do nedavnega časa je bil Izjum komaj nekaj več kakor tiho pokrajinsko mestece. Nekaj rudnikov, par mlinov, majhna tvornica za stroje je bila vsa posebnost, ki jo je našel tujec v tem kraju. Železniško križišče Lozovaja je bilo takisto znano samo ožjim interesentom, saj je imelo še l. 1939. komaj 5.000 prebivalcev. Mestece Kramatorskaja je bilo celino, ki je imelo že pred sedanjo vojno neki pomen. Tu je namreč več strojnih tovarn, ki so zaposlovale v mirni dobi do 30.000 delavcev. Znane so tuli tvornice za cement in azbest, ki so bile pred vojno v obratu, a so sedaj že davno v razvalinah.

Če se boljševiki vnovič trudijo okrog Izjuma, mora imeti stvar zanje nek poseben pomen. Prvič se je zgodilo to lani meseca maja, ko je skušal Timošenko prodreti v prostoru južno od Harkova proti Izjumu. Takrat so bili boljševiki skoro prepričani, da so dosegli odločilno zmago in mogotci v Kremlju s Timošenkom vred so že najavljali »zadnjo« ofenzivo proti nemški vojski, vsa ta upanja pa so se kmalu razblinila. Boljševiki, ki so hoteli nemško fronto v kolenu Donca obkoliti in uničiti, so bili obkoljeni in uničeni v bitki južno od Harkova.

To pot so bili boljševiki zopet prepričani, da so prodrli nemško fronto, v resnici pa so se Nemci poslužili samo elastične obrambe. Fronta je obtičala na določenih področjih in se ni dala omajati. Nasprotnik ni prišel niti korak dalje, kakor so to predvidevali načrti operativne vojske. In ko so boljševiki prišli v past, so se klešče zaprle. Tudi to pot se je torej boljševiški »prodor« pri Izjumu končal s porazom.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 11. marca, ob 17.30: **Jesen.** Red Četrtek.

OPERA

Četrtek, 11. marca, ob 17: **Evgenij Onjegin.** Premiera. Red Premierski.

Kaj vem, kaj znam?

123. Katera je najvišja železnica v Evropi?

124. Kako se je imenoval nizki rimski čevelj brez trakov?

125. Kaj je cerebralni sistem?

*

126. Problem z desetimi vazami.

Na mizi je postavljenih deset vaz s cvetlicami v sledeči obliki:

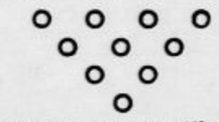

Kako bi tri vaze premestili, da bi se trikotna oblika te skupine ne spremenila?

* * *

Rešitev nalog 9. t. m.:

119. Gibanje, ki ga čutimo pri žilnem utripu je skrčitev srca, ki se razširja v valovih.

120. Angleška zgornja zbornica se imenuje »hiša lordov«.

121. Donava izvira v **Črnem lesu v Nemčiji** in se izteka v Črno morje.

SREČA V NESREČI.

— Ali si slišal, kakšno smolo ima moj sosed? Na borzi je izgubil vse svoje premoženje, zdaj ga je pa še žena zapustila.

— Zopet dokaz, da ima vsaka nesreča tudi svojo dobro stran.

*

MOŽ BESEDA

— Žal mi je, toda ta mesec ne bom mogel plačati obroka za šivalni stroj.

— Isto ste izjavili prejšnji mesec.

— No, kaj nisem držal besede?

SPORT

Medšolske sportne igre

Pestri izidi v odbojki po prvem dnevu turnirja

Ljubljana, 10. marca.

Tiskovni urad Fašistične zveze poroča:

V soboto 27. februarja so se začele tekme za prvenstvo v odbojki med reprezentancami šol našega mesta. Udeležilo se jih je 18 moških in 14 ženskih skupin. Tekmovalci so predvajali zelo živahne in razgibane tekme. Nekatera moštva so pokazala že lep napredek in znatno tehnično pripravljenost.

Prvi dan tekmovanja so bili doseženi naslednji rezultati:

Skupina A (moški)

Srednja tehnična šola je premagala Učiteljišče 10:6, 8:10, 10:4; I. moška realna gimnazija je premagala II. moško realno gimnazijo 10:1, 10:7; IV. moška realna gimnazija je premagala III. moško realno gimnazijo 5:10, 10:7, 10:7; Klasična gimnazija je premagala Trgovsko akademijo 10:2, 10:3.

Stanje: Srednja tehniška šola, I. moška realna gimnazija, IV. moška realna gimnazija in Klasična gimnazija po 2 točki. Učiteljišče, II. moška realna gimnazija, III. moška realna gimnazija in Trgovska akademija 0 točk.

Skupina B (moški)

III. mešana meščanska šola je premagala II. mešano meščansko šolo 10:5, 10:7; I. mešana meščanska šola je premagala II. moško meškansko šolo 10:8, 10:5; Klasična gimnazija je premagala I. moško meščansko šolo 10:7, 10:8; II. moška realna gimnazija je premagala I. moško realno gimnazijo, ker je slednja odstopila; IV. moška realna gimnazija je premagala III. moško reanlo gimnazijo 10:2, 10:3.

Stanje: III. mešana meščanska šola, I. mešana meščanska šola, Klasična gimnazija, II. moška realna gimnazija in IV. moška realna gimnazija po 2 točki, II. mešana meščanska šola, II. moška meščanska šola, I. moška meščanska šola, I. moška realna gimnazija in III. moška realna gimnazija 0 točk.

Skupina C (ženske)

Trgovska akademija je premagala Obrtno šolo 10:6, 55:10, 10:4; Trgovska šola je premagala Učiteljišče 10:2, 10:2; I. ženska realna gimnazija je premagala II. žensko realno gimnazijo 10:4, 10:1.

Stanje: Trgovska akademija, Trgovska šola in I. ženska realna gimnazija po 2 točki. Obrtna šola, Učiteljišče in II. ženska realna gimnazija 0 točk.

Skupina D (ženske)

I. mešana meščanska šola je premagala III. mešano meščansko šolo 10:6, 10:2; I. mešana meščanska šola je premagala II. žensko meščansko šolo 10:2, 9:10, 10:4; Klasična gimnazija je premagala I. žensko meščansko šolo 10:2, 10:3; II. ženska realna gimnazija je premagala I. žensko realno gimnazijo 10:1, 4:10, 10:1.

Stanje: II. mešana meščanska šola, I. mešana meščanska šola, Klasična gimnazija in II. ženska realna gimnazija po 2 točki, III. mešana meščanska šola, II. ženska meščanska šola, I. ženska meščanska šola in I. ženska realna gimnazija po 0 točke.

Alcune delle più significative realizzazioni della

Nekaj najznačilnejših del

CETRA

nel campo della musica sinfonica ed operistica

na polju sinfonične in operne glasbe

CONCERTO BRANDEBURGHESE N. 5 IN RE MAGGIORE — (G. S. Bach) — Per flauto, violino, cembalo e orchestra d'archi — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Fernando Previtali (CB 20159 a 20161)

CONCERTO IN LA MAGGIORE — (A. Vivaldi) — Per violino principale, orchestra d'archi, cembalo, organo ed un quartetto di archi per »L'eco in lontano« — Trascrizione di B. Molinari — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Villy Ferrero (CB 20194 a 20195)

LA FORZA DEL DESTINO — (G. Verdi) — Opera completa — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Gino Marinuzzi (CB 20104 a 20121)

NORMA — (V. Bellini) — Opera completa — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Vittorio Gui (CB 20010 a 20027)

LUCIA DI LAMMERMOOR — G. Donizetti) — Opera completa — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Ugo Tansini (CB 20078 a 20090)

FESTE ROMANE — (O. Respighi) — Orchestra Filarmonica di Berlino — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Victor de Sabata (OR 5015 a 5018)

MORTE E TRASFIGURAZIONE (op. 24) — (R. Strauss) — Orchestra Filarmonica di Berlino Maestro concert., dir. d'Orchestra: Victor de Sabata (OR 5012 a 5014)

LE QUATTRO STAGIONI — (A. Vivaldi) — Quattro concerti per orchestra. Trascrizione del maestro B. Molinari. Orchestra dell'Augusteo — Maestro direttore: Bernardino Molinari (CB 20228 a 20233)

REQUIEM — (W. A. Mozart) — Per quattro parti principali e coro — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Victor de Sabata (SS. 1001 a 1008)

SINFONIA N. 4 IN MI MINORE — (J. Brahms) — op. 98 — Orchestra Filarmonica di Berlino — Maestro direttore: Victor de Sabata (OR 5001 a 5006)

SINFONIA N. 5 in MI MINORE (op. 95) — (Dvořak) — »Dal nuovo mondo«. Orchestra Filarmonica di Berlino — Maestro direttore: Herbert von Karaian (CR 5019 a 5024)

SINFONIA IN RE MAGGIORE N. 101 (Haydn) detta »Della Pendola« — Orchestra Sinfonica dell'EIAR — Maestro direttore: Armando La Rosa Parodi (CB 20188 a 20191)

SINFONIA IN SI MINORE — (F. Schubert) — »Incompiuta« — Orchestra Filarmonica di Dresda — Maestro direttore: Paul van Kempen (OR 5032 a 5034)

TURANDOT — (G. Puccini) — Opera completa — Maestro concert., dir. d'Orchestra: Franco Ghione (CB 20046 a 20061)

MANFREDI — (R. Schumann) — Introduzione dell'opera — Orchestra stabile del Maggio Fiorentino — Maestro direttore: Gino Marinuzzi (CB 20152 a 20153)

AMICO FRITZ — (P. Mascagni) — Opera completa diretta dall'autore (CB 20316 a 20328)

BRANDENBURSKI KONCERT ŠT. 5 V D-DURU — (G. S. Bach) — Za flavto, violino, cimbale in godalni orkester — Dirigent: Fernando Previtali (CB 20159—20161)

KONCERT V A-DURU — (A. Vivaldi) — Za prvo violino, godalni orkester, cimbale, orgle in za godalni kvartet za »Odmev v daljavi« — Priredba B. Molinari — Dirigent: Villy Ferrero (CB 20194—20195)

MOČ USODE — (G. Verdi) — Cela opera — Dirigent: Gino Marinuzzi (CB 20104—20121)

NORMA — (V. Bellini) — Cela opera — Dirigent: Vittorio Gui (CB 20010—20027)

LUCIA DI LAMMERMOOR — (G. Donizetti) — Cela opera — Dirigent: Ugo Tansini (CB 20078—20090)

RIMSKE SVEČANOSTI — (O. Respighi) — Berlinski filharmonični orkester — Dirigent: Victor de Sabata (OR 5015—5018)

SMRT IN VSTAJENJE (Op. 24) — (R. Strauss) — Berlinski filharmonični orkester — Dirigent: Victor de Sabata (OR 5012—5014)

ŠTIRJE LETNI ČASI — (A. Vivaldi) — Štirje koncerti za orkester — Priredba B. Molinari — Orkester Augusteo — Dirigent: Bernardino Molinari (CB 20228—20233)

REQUIEM — (W. A. Mozart) — Za štiri glavne dele in zbor — Dirigent: Victor de Sabata (SS 1001—1008)

SIMFONIJA ŠT. 4 V E-MOLU — (J. Brahms) Op. 98 — Berlinski filharmonični orkester — Dirigent: Victor de Sabata (OR 5001—5006)

SIMFONIJA ŠT. 5 V E-MOLU (Op. 95) — (Dvořak) — Z novega sveta — Berlinski filharmonični orkester — Dirigent: Herbert von Karaian (CR 5019—5024)

SIMFONIJA V D-DURU ŠT. 101 — (Haydn) — Tako zvana »Della Pendolla« — Simfonični orkester EIAR — Dirigent: Armando La Rosa Parodi (CB 20188—20191)

SIMFONIJA V H-MOLU — (F. Schubert) — »Nedovršena« — Dresdenski filharmonični orkester — Dirigent: Paul van Kempen (OR 5032—5034)

TURANDOT — (G. Puccini) — Cela opera — Dirigent: Franco Ghione (CB 20046—20061)

MANFREDI — (R. Schumann) — Uvodna glasba — Stalni orkester »Maggio Fiorentino« — Dirigent: Gino Marinuzzi (CB 20152—20153)

PRIJATELJ FRITZ — (P. Mascagni) — Cela opera — Vodi skladatelj sam (CB 20316—20328)

S. A. CETRA - Villa Forti - Viale del Poggio Imperiale - **FIRENZE**

(Sede provvisoria - Začasni sedež)

Šest parov na deskah v Novem mestu

Zanimiva boksarska prireditev za propagando v dolenjski metropoli

Občinsko poveljstvo GILL-a v Novem mestu je priredilo v nedeljo lepo propagandno boksarsko eksibicijo, v kateri so poleg mladih novomeških boksarjev sodelovali tudi znani tržaški in monfalkonski boksarji. Za to prireditev, ki je bila prva te vrste v Novem mestu, je vladalo izredno zanimanje in je bila prostorna dvorana Prosvetnega doma napolnjena do zadnjega kotička. Prisostvovali pa so prireditvi tudi vsi predstavniki novomeških vojaških in civilnih oblastev s poveljnikom Soške divizije generalom Eksc. Macarijem in okrajnim civilnim komisarjem generalom-konzulom Manu-Riccijem na čelu.

Organizacija prireditve je bila v rokah političnega tajnika g. Alfia Varinija in poveljnika občinskega GILL-a g. Pacornija, katerima so marljivo stali ob strani rutinirani triestinski sportniki. Vse borbe so bile določene na tri kroge po 3 minute in zaradi brezhibne organizacije je ves spored res potekel brez vsakega zavlačevanja, kar je dalo prireditvi še večjo privlačnost. Tehnični rezultati:

Mušja teža. Kot prvi par sta stopila na deske mladi Novomeščan Adamič in njegov večji nasprotnik Berna iz Triestea. V prvem krogu se Adamič nikakor ne more znajti in vidna je velika premoč večjega in bolj rutiniranega Triestinca. Šele v reprizi se nekoliko znajde tudi Adamič in s nekaj prav dobro merjenimi udarci požene Berno v obrambo. V tretjem krogu sta oba mlada boksarja že precej utrujena, vendar prihaja tehnika Berne vedno bolj do izraza. Borba se konča neodločeno, kar pa je le velik uspeh za mladega Adamiča, ki je ta dan prvič nastopil med vrvmi, in sicer proti mnogo bolj izkušenemu nasprotniku.

Peresna teža. Tudi druga eksibicijska borba med Triestincem Iliasom in Mitrijem iz Monfalcona se je končala neodločeno. vendar je bila kljub temu prav zanimiva, saj je izenačenost moči obeh partnerjev tu in tam nudila nekaj skoraj prvenstvenih odlomkov.

Petelinja teža. Tudi v tej teži sta se soprijela stara medsebojna rivala Georgetti iz Triesta in Caretti iz Monfalcona. Ta borba je bila najlepša vsega dneva, v kateri je posebej prišla do izraza tehnična premoč za glavo manjšega Carettija. V prvih dveh spoprijemih Georgetti še nekako drži borbo odprto, v tretjem pa pritisne Caretti svojega nasprotnika ponovno ob vrvi ter mu zadaja vrsto udarcev v polno. To je bila verna slika premoči tehnike nad močjo in tudi Carettijeva zmaga po točkah je bila več ko zaslužena.

Lahka teža. Borba med Sosičem (Trieste) in Biaggiottijem (Novo mesto) je bila vsa prepletena prav napetih podrobnosti. V prvem krogu ima vso pobudo Biaggiotti, dočim se Sosič samo brani in le redko s silovitimi udarci preide v napad. V reprizi Sosič že v začetku pritisne Biaggiottija ob vrvi in mu naloži serijo udarcev, ki so bolj ali manj odločilni na nadaljni potek borbe. V zadnjem krogu je Biaggiotti čisto izčrpan in Sosič ga res z nekaj dobro merjenimi udarci položi na tla; gong je bil odrešilen za konec te neenake borbe, v kateri je zasluženo zmagal po točkah mnogo boljši Sosič.

Peresna teža. Največje zanimanje je vladalo za nastop prvaka treh Venezij Colette iz Triesta, ki je nastopil proti svojemu staremu tekmecu Fornicoli iz Trieste—Comissa. Toda Coletta to pot ni opravičil nad in kljub precejšnji zagrizenosti obeh nasprotnikov je bila ta borba najbolj dolgočasne med vsemi, tako da je občinstvo h koncu celo izžvižgalo Coletto, ki je sicer zmagal po točkah.

Srednja teža. V tej točki je nastopil naša novomeških boksarjev mladi Zevnik proti rutiniranemu Triestincu Zoku. V prvem krogu je Zevniku še uspelo obdržati borbo odprto, toda že takoj po otvoritvi se je vse bolj videla Zokova tehnična premoč in večja rutiniranost. V drugem kolu pritisne Zok Zevnika čisto ob vrvi ter ga obdeluje z dobro merjenimi udarci v polno. Zevnik — to je očitno — je brez vsake tehnike in premalo pazi na kritje, tako da prejema vse udarce partnerja v polno. Proti koncu kola ga tudi podere s silovitim udarcem na tla, vendar se Zevnik pobere še pravočasno. V zadnjem delu omaga Zevnik po prvih udarcih popolnoma in z nekaterimi dobro merjenimi pestmi ga prisili Zok, da opusti nadaljnjo borbo; Zok zmaga tako zasluženo s tehničnim k. o.

Ta prireditev, ki so v njej doživeli svoj ognjeni krst mladi novomeški boksarji, je v vseh pogledih uspela prav dobro. Razveseljivo je pri tem najbolj, da so mladi Novomeščani dokazali, da so zmožni izboljšanja in bodo tudi s pridnim in sistematičnim treningom tudi v boksu še lahko dosegli lepe uspehe.

Olivno olje v Grčiji

Med evropskimi državami, kjer se prideluje olivno olje, je Grčija na tretjem mestu

V proizvodnji olivnega olja ima v Grčiji oliva odločilno vlogo. V Grčiji olive goje pogosto pa rasto divje. Leta 1929 je odpadlo na olivno in namizno olje 14.5% vrednosti vse kmetijske proizvodnje. Med evropskimi državami, kjer se prideluje olivno olje, je Grčija za Španijo in Italijo na tretjem mestu. Skoraj vse grške pokrajine pridelujejo olivno olje. Olive ne rasto samo po hribovitih krajih, temveč tudi ob vznožju gora, kjer segajo do višine 700 m. Pogoji ze uspevanje oliv so zadostne padavine.

Zemlja je v Grčiji v splošnem za olive prikladna. Leta 1929 so merili olivni gaji 150.740 hektarov. Od tega je odpadlo na Egejske otoke 29.759 ha, na Kreto 29.146, na Peloponez 26.299, na srednjo Grčijo in Euböö 17.748 in na Jonske otoke 19.390 ha. Poleg tega je pa imela Grčija še mnogo posamezno rastočih oliv, in sicer okrog 92.700 ha, tako da so pokrivale olive 243.500 ha grške zemlje. Olive uporabljajo v Grčiji izključno za izdelovanje olja in za hrano. Proizvodnja olivnega olja odnosno namiznih oliv (številke v oklepajih) je znašala v glavnih olivnih centrih v letih 1937/38 v metrskih stotih: Kreta 576.500 (48.728) Peloponez 379.139 (28.644), Egejski otoki 343.871 (29.541), srednja Grčija in Euböója 192.443 (210.980) in Jonski otoki 191.742 (6256).

Večino olivnega olja in namiznih oliv porabi Grčija sama, nekaj se pa tudi izvaža. Leta 1938 je izvozila Grčija 205.257 stotov olivnega olja in sicer v Zedinjene države 63.176, v Italijo 51.061, v Francijo 34.641, v Argentino 17.963, v Anglijo 13.679, v Nemčijo pa 11.254. Največji izvoz je imela Kreta, na katero ga je odpadlo skoraj polovica. Tudi izvoz oliv je bil precej velik. Leta 1938 je izvozila Grčija 143 tisoč 470 metrskih stotov oliv, in sicer 55.680 v Rumunijo, 23.350 v Zedinjene države, 15.870 pa v Argentino. V kampanji 1940/41 je pridelala Grčija 77.375 ton oliv, in sicer 23.000 ton v Mityleni, 21.200 na Kreti, 15.050 na Peloponezu, 4000 v Attiki, 14.125 ton pa v drugih pokrajinah.

V primeri z olivami imajo druge oljarice v Grčiji manjo podrejeno vlogo. Omembe vredno je samo še bombaževo seme. V Grčiji so delali tudi poskuse s solnčnicami, a niso dosegli nobenega pravega uspeha. Let a1938 so imeli s sončnicami zasejanega 400 ha polja, leta 1939 pa 650 ha. Pridelek na hektar je znašal približno 8 stotov. Z bombažem je imela Grčija 1938 zasejanega 68.575 ha polja, leta 1939 pa 76.904, pridelek je bil obe leti približno enak, in sicer okrog 317.000 stotov. Leta 1940 so se z bombažem zasejana polja še znatno razširila. Predlanskim in lani je pa pridelala Grčija precej manj oljaric kakor prejšnja leta, ker je izgubila nekatere pokrajine. Jela je sicer sejati lan, konopljo in sončnice, toda to najbrže ne bo moglo zapolniti vrzeli v pridelovanju oljaric. Težišče proizvodnje rastlinskega olja v Grčiji bodo tudi v bodoče olive, ki bi jih mogla pridelovati še več kakor doslej.

56.000 židovskih zvezd v Solunu

V Solunu so oblasti odredile, da morajo vsi židje nositi na rokavih znake — rumeno židovsko zvezdo. Solun je središče židov ob Sredozemskem morju. V srednjem veku je bilo prebivalstvo Soluna izključno židovsko, ker so se morali vsi Grki umakniti iz mesta. Solunsko prebivalstvo je z veseljem pozdravilo ukrep oblasti, da morajo židje odslej stanovati samo v določenih okrajih in nositi vidne znake.

Tudi solunski tisk je spontano zavzel stališče do teh ukrepov. List »Neaeuropi« piše: »Židje sami so bili potegnili mejo med seboj in Grki, tisto mejo, ki so jo prekoračili samo za izkoriščanje Grkov. Sami s svojim početjem so pokazali v grški zgodovini svojo mržnjo do vsega grškega. Mislili so, da bodo lahko izkoriščali potrpežljivi narod, ki je potrpežljivo prenašal vse njihove grdobije. Ali niso sami hoteli ločitve od nas? Zdaj imajo kar so hoteli. List zaključuje svoja razmišljanja z vprašanjem, kdaj bo končno grška zemlja rešena židov. Pod naslovom »Končno« vzklika »Apojevmatini«: Pri vseh someščanih smo videli samo globoko zadovoljstvo ob tem dogodku v zgodovini Soluna. Končno! Bil je že skrajni čas. Izvoljenci izraelskega plemena bodo končno sami med seboj, da se bodo lahko medsebojno varali. Zdaj že od daleč sveti rumena zvezda vsakega Grka: Pozor! To je žid!

Solunski tisk soglasno zahteva končno ureditev židovskega vprašanja v Solunu. List opozarja na to, da so bili prvi komunistični poslanci v bivšem parlamentu židje, da so bili židje na vodilnih mestih v prostozidarski loži ter da so bili židovski okraji najhujša legla pregreh in nalezljivih bolezni. Obenem pa trdnjava tihotapstva.

Najvišje stopnice

Najvišje stopnice imajo na Kitajskem. Stopnice vodijo k svetišču Tai-Scian, zgrajenem na 1600 m visoki gori. Stopnišče se začne ob vznožju gore in ima nad 6500 stopnic. Celo najbolj utrjeni planinci rabijo več ur, da pridejo do vrha teh ogromnih stopnic.

Živ kovčeg

Tekoči ali živ kovčeg je praktičen izum neke dame in oni dan so ga pokazali javnosti v pariški podzemni železnici. Tam je stala neka dama in čakala na vlak. Kraj sebe je imela precej velik kovčeg iz temnega tipiziranega blaga. Prvotno se za damo in kovčeg nihče ni zmenil. Ko je pa prišel vlak, je dama prijela za ročaj kovčega, ga nekoliko nategnila in kovčeg je izginil. Ko je dama sedla na svoje mesto v vagonu, je pa kovčeg stal zopet pri nji v kotu. Isto se je ponovilo pri izstopu. Radovednežev je bilo čim dalje več in končno jim je morala dama pojasniti kaj je v njenem kovčegu. Na pariški podzemni železnici je prepovedano prevažati psa. Ker pa dama ni hotela pustiti svojega ljubljenca doma samega je, naročila zanj kovčku podobno pokrivalo, ki je spodaj odprto. Na prvi pogled bi človek mislil, da ima pred seboj velik kovčeg, v resnici je pa to samo pokrov, pod katerim je skrit pes.

Brezplačna operacija

Neki budimpeštanski kirurg bi bil moral nekoč operirati lastno hčerko. S to operacijo je zvezana vesela dogodivščina. Dotični kirurg je bil znan med svojimi tovariši kot velik časthlepnež in skopuh. Ko je srečno operiral svojo hčerko so mu prišli stanovski tovariši čestitat. To je bilo že kar preočitno, ker jih je prišla dolga vrsta. Ko se je pojavil za mnogimi drugimi še en gratulant in izrazil iskreno občudovanje kirurgove hladnokrvnosti: Ubogi prijatelj, koliko si moral kot oče pretrpeti! Skoraj nejevoljno je kirurg v znak protesta zamahnil z roko, da bi tovariša prekinil. Slednji je pa nadaljeval: Dovolj mi, da povem do konca. Reči sem hotel samo koliko si moral pretrpeti, ko si moral operirati hčerko tako premolnega očeta brezplačno.

Letina oliv v Bolgariji

Letošnja letina oliv v Bolgariji je bila po količini in kakovosti zelo dobra. Bolgarija bo lahko v celoti krila domače potrebe in ji olivna olja ne bo treba uvažati. V Traciji je zdaj 1,200.000 oliv. Pridelek se ceni na 8.1 milijon kg. Olivnega olja se bo izdelalo približno 1 milijon litrov. Za hrano bo pa ostalo še približno 700.000 kg oliv.

†

Dotrpel je naš najboljši mož, oče, tast in deduška, gospod

KAROL LIPOVŠEK

železniški uradnik v pokoju

K zadnjemu počitku ga spremimo v četrtek, dne 11. t. m. ob 4. uri popoldne z žal — iz kapelice sv. Jakoba — k Sv. Križu.

Ljubljana, dne 9. marca 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

FRANCE NOVSAK: 27

Nemir srca

ROMAN

Tisti večer je bil precej poln vsakovrstnih ljudi. Po mojem so bili večina trgovci in umetniki, ki so iskali razvedrila. Bil sem ravno toliko pijan, da se mi je zdelo prijetno sedeti na tistih stolčkih, prevlečenih z rdečkastim plišem.

Kaj smo naročili, ne vem več, bilo je nekaj sladkega, kar se navadno po popivanju še najbolj prileže. Takrat človek itak ne pazi, kaj pije, ker mu postane vseeno. Življenje gleda s perspektive Boga in vse se mu zdi silno lepo. Vsakdanjost je pozabljena.

Pravijo, da pesniki v takšnih trenutkih najdejo navdihnjenja za svoje pesnitve. Nisem pesnik in ne vem, če bi bilo to mogoče, po moji skromni sodbi pa bi to zanikal. Če so tudi umetniki po zaužiti pijači tako trudni, ne verjamem, da bi mogli prijeti za pero ali čopič ali dleto in ustvarjati. Po mojem mnenju je ravno umetnost tista, ki za svoj nastanek potrebuje čiste glave.

Tovariši so bili po sladki pijači, morda so bili likerji, kar je nosil natakar, še bolj zbiti kot jaz. Meni sladka pijača ni dišala, izpil sem kozarec navadne vode in pojedel sok cele limone. Kmalu sem bil manj zaspan, dasi me omotica nikakor ni pustila.

In zdaj pridem do tistega važnega, kar je preusmerjalo vse moje življenje. Poseči moram nekoliko nazaj, spet v Dolenjo vas. Tam sem istočasno kot Marto spoznal tudi hčerko tamošnjega učitelja, Kristino. V nasprotju z Marto je bila Kristina živahna, prekipevajoča deklica, ki mi je bila dobra tovarišica, dokler se ni vame zaljubila. Saj veste, mlad sem bil in Kristina je bila šele sedemnajst let stara, torej leto dni celo mlajša od Marte. Stanoval sem tedaj v šoli in dekle je imelo priliko, priti vsak večer k meni. Razume se, da nisem bil do deklet nikdar preveč poln pomislekov, tudi z njo sem preživel nekaj noči. Zgodilo se je pa, da jo je oče poslal v Gradec k nekemu stricu, ki jo je vzdrževal na učiteljišču. Jaz nisem imel z njo nikakih zvez več, kar je odšla iz Dolenje vasi, zato si lahko zamislite moje začudenje, ko je tisto noč stopila v lokal, kjer sem bil jaz s svojimi tovariši.

Čim je vstopila, je v meni s silno močjo planilo na dan moje razmerje z njo. V prvem navalu spominov sem bil kar omamljen od sreče, da srečam tu, na Dunaju, tako daleč od doma, osebo, ki mi je bila tovarišica in ljubica. Ni bila sama. Spremljala sta jo dva gospoda, eden je bil mojih let, drugi pa nekoliko starejši. Vstopila je nasmejana in ker sem jo itak poznal samo nasmejano in nikdar drugačno, se mi ni zdelo nič čudno.

Tedaj je imela približno dvaindvajset let in moram priznati, da mi je bila mnogo bolj všeč kot prej. V obraz se ni mnogo spremenila, pač pa po vedenju ni nič kazala, da je bila rojena v vasi. Oblečena je bila silno elegantno in videl sem skozi dim, da sta ji gospoda poljubljala roki.

Nisem vedel, kaj naj storim, tako sem bil na trnih. Bila je tu, bila je tako blizu mene, pa nisem našel poguma, da bi stopil k njej in jo pozdravil. Obsedel sem na svojem prostoru in pogledal po tovariših. Vsi so dremali, da jih je bilo smešno videti. Plačal sem, kar sem bil dolžan in prosil, naj pokličejo izvoščka, da jih popelje domov. Pri nas bi se ljudje smejali, če bi goste metali natakarji na cesto, v tem lokalu pa ni bilo videti, da je to početje vzbujalo kakršnokoli zanimanje. Ljudje so kar naprej pili, kakor da so šele dobro začeli in ni kazalo, da se misli kdo spraviti domov. Prihajali pa so še vedno novi.

Ko sem ostal sam pri svoji mizi, sem zahteval plašč in klobuk. Tako sem pripravljen za odhod stopil k mizi, kjer je sedela Kristina. Pozdravil sem jo.

Zakričala je, da so vsi ljudje pogledali k njeni mizi. Potem je planila kvišku in me burno pozdravila. Zdelo se je, ko da jo njena družba ne zanima več.

Res se je naglo poslovila. Oba sta ji spoštljivo poljubila roko, nato sta se spogledala.

Odšel sem s Kristino na ulico. Bil sem že precej trezen. Zdaj sem bruhal vprašanja s tako naglico, da mi je komaj sproti odgovarjala.

Izvedel sem več, kot sem si želel.

Ko je prišla v Gradec, se je začelo zanjo popolnoma novo življenje. Njen stric je bil bogat, brez otrok in bolehen kot so vsi stari samci. Oklenil se je je kot zadnjega zatočišča na tem svetu in jo obsipal z nežnostjo, dobrotami in razkošjem. Kmalu je iz podeželskega dekleta napravil damo, za katero je marsikakšen petičen mož obračal oči. Ko je dovršila učiteljišče in je hotela nastopiti službo, pa je stric resno zbolel. Njegova oporoka jo je napravila za dedinjo vseh posestev, ki si jih je stric v teku življenja pridobil. Bilo je nekaj nepremičnin na Dunaju, nekaj lepih hiš in celo malo posestvo na Tirolskem. Stric je umrl in Kristina je bila bogata.

Tu se je spet pokazala čudaška stran njenih staršev. Namesto, da bi na njeno povabilo pustili Dolenjo vas in ji pomagali ravnati z zapuščino, so ji odgovorili, da ne marajo ničesar in da so zadovoljni s tem, kar imajo.

Minilo je že leto dni od stričeve smrti, ko sem jo jaz spet srečal. Zdaj je bila to druga Kristina in rad priznavam, da mi je bila sedaj kot bogato dekle veliko bolj všeč kot prej. Da, zdaj sem šele začutil strast do nje. Ne vem, kaj me je prevzelo. Gledal sem jo s popolnoma drugačnimi očmi, občudoval sem jo, česar ona ni prezrla. Hkratu pa sem opazil, da sem jaz za njo še vedno stari Rudolf, človek, ki ga je prvega ljubila in kateremu je obljubila, da ga nikdar ne pozabi.

Zavrtelo se mi je v glavi.

Ali ni to kakor nalašč, da dosežem vse, kar sem hotel? V življenju sem bil vedno hladnokrven računar in nisem storil ničesar, kar bi utegnilo pokvariti moje uspehe. Edina stvar, ki sem jo storil, je bil primer z Marto...

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani